

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreséze
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate
la redactiuni.

Anulu I.

Blasiu 15 Novembre 1887.

Nr. 4.

Partea besericésca.

Documente istorice.

Multu onoratu domnu Joanu Ardeleanu profesoru p. o. la gimnasiulu românu gr.-catolicu din Beusiu cu datulu 15 Octobre a. c. a avutu bunavointi'a de a ne tramite spre publicare in acést'a foia doue epistole de ale lui Georgiu' Sincai, pre cari mai susu laudatulu profesoru le decopiasse de pre epistolele originale aflatorie in archivulu colegiului de Propaganda Fide acum suntu 12 ani candu densulu studiá in Rom'a cá alumnu alu colegiului Atanasianu. In acelasi tempu Multu stimatulu domnu Joanu Ardeleanu ne impartasiesce, cá are la dispușetiune multe scripte de ale lui Gregoriu Maioru referitorie la abdicerea lui de episcopia, precum si alte scripte inedite de ale monaciloru basilitani din Blasiu scrise in limb'a latina si italiana si adresate colegiului de Propaganda Fide.

Consiliulu dirigentu cu placere dá si va dá locu in colonele acestui organu provincialu ori-carui actu de ceva interesu pentru istori'a particulare a besericei romane unite pre lenga remunerarea determinata in §. 12 alu statutului pentru redactarea foiei besericesci si scolastice ori cu altu pretiu convenabile.

Epistolele lui Georgiu Sincai mai susu amentite ne suntu bine venite, pentru-cá din acelea ese la lumina, cá Georgiu Sincai ore-candu monacu in monastirea Blasiului a remasu porurea alipitu de credinti'a besericei din Rom'a, cá elu a portatu unu interesu viu facia de actele mai insemnate petrecute in sinulu besericei romane unite, si cá elu a lucratu cu mare zelu la propagarea santei uniri in Transilvani'a: fapte, pre cari biografii academici nu le potu trece cu vederea, fora de a detrage din meritele marelui cronicariu.

Deca fericitulu A. Papiu Ilarianu ar' fi avutu la dispușetiune aceste epistole, de securu cá in discursulu seu de receptiune in sinulu societatei academice romane, pronuntiatu in siedinti'a publica din 14 Septembrie an. 1869 la punctu III pag. 29 despre ideile lui Sincai, ori catu de preocupatu erá de idea unirei nationale, nu ar' fi potutu afirmá cu dreptu cuventu: „Cá Sincai nu s'a intorsu din Rom'a spre a propagá unirea cu Rom'a“, pentru-cá Sincai in epistol'a din 28 Martiu 1804, din contra dice cá elu a intorsu la sinulu mamei beserici nu pucine opide si sate intregi, si cá dela credinti'a catolica si dela principiile primite in Rom'a nu s'a abatutu nece dupa-ce s'a intorsu in dieces'a Fagarasiului; si totu in aceea epistola exceptiuneza se nu fia judecatu de vice-comitele Albei-inferiore Alesandru Gyujto, tiendu acést'a omu ereticu. Cá Georgiu Sincai a fostu barbatu provediutu cu cele mai sanetose principie religioase, se vede si din funtanele produse de Al. Papiu Ilarianu la finea discursului seu, in cari se dice cá lui Sincai i-au fostu patroni si protectori nunciulu apostolicu din Vien'a Garampi, Ignatiu Darabant si Samoila Vulcanu episcopii Oradei mari si in acelasi tempu cei mai zelosi propagatori ai s. uniri, precum si Georgiu Farcasiu prepositulu capitulariu dela Oradea mare, despre ale carui opuri teologice scrise in limb'a romana, Sincai dice cá deca se-ar' poté tipari: „An non *sacra* etiam *Unio* ocyus acceleraretur lectione harum subsecuta convictis de Veritate tot millium rudium animis. Librorum lectio certissimum existit semper propagandae conservandaeque religionis adminiculum“. De acolo, cá Sincai a avutu neplaceri cu episcopulu Bobu ori cu altii si cá elu se plange in scrierile lui asupr'a unoru

nedreptati si ingerintie straine in trebile besericeii unite, nu urmeza, că Sincai si-ar' fi schimbatu principiile lui religioase, séu că dora ar' fi fostu contrariu s. uniri, precum se pare a ni lu presentá fiulu preotului unitu din Budiulu de campia (Transilvani'a) in discursulu seu mai susu memoratu.

Espressiunile de nemulțumire, ce obvinu in chronic'a lui Sincai si se reproducu cu ore care predilectiune in discursulu celebrului oratoru de odinora nu suntu indreptate in contra unirei religioase cá atare, precum se-ar' paré că le privescu unii.

Sincai carele s'a intorsu din Rom'a inarmatu cu unu grandiosu aparatu de scientia teologica si istorica: tractandu in ordu chronologicu evenimentele si ajungundu la unele evenimente nefavoritorie propagarei s. uniri precum a fostu alterarea metropoliei de Alb'a-Julia, aplicarea unui teologu latinu lenga arhiepiscopulu romanu unitu si altele asemenea: Sincai cá celu mai mare unitu, nu a potutu trece preste acele evenimente fora de a reprobá relele si a eschiamá: „Ce folosu amu avutu noi din tote acestea“.

Mai grele oftari si suspinuri facia de acele stari nefavoritorie s'au auditu din gur'a episcopului Inocentiu Clain si a demniloru sei urmatori, si acele s'au repetitu de una parte pana in dilele preafericitului arhiepiscopu Alesandru Sterc'a Siulutiu, candu prin bull'a de datulu 26 Novembre 1853 s'a rehabilitatu metropoli'a de Alb'a-Julia, ér' de alta parte pana in dilele episcopului Gregoriu Maioru, sub care s'a cassatu oficiulu teologului latinu.

Sincai cá mare romanu unitu si cá profundu cunoscutoriu de istoria si de institutiunile besericesci a reprobatu si impumnatu deschilinitu incercările de predominare a latiniloru din tiera asupra romaniloru gr.-catolici, sciendu din istoria că asemeni incercari pre-totendenea si in tote tempurile au fostu spre impedecarea si stricarea s. uniri. Din asta cauza dupa ce lasa se vorbésca Cserei despre Atanasiu si teologulu jesuitu pusu lenga densulu: Sincai adauge dela sine: „Si acum se afla nebuni cá aceia, cari gândescu, că greco-catolicii, pentru-că se numescu uniti, trebue se fia supusi romano-catoliciloru, ci intieptiunea areta, că a fi unitu cuiva atata insemnéza, catu a fi lui asemenea si nu supusu. Baremu de s'ar' aretá si cu fapt'a, ce areta intieptiunea“¹⁾. Acest'a e conceptulu lui Sincai despre unire.

Ér' scriendu despre unirea romaniloru de preste Dunare si-esprima parerea de reu, că romanii si bulgarii s'au luat de sub patriarhatulu Romei si s'au datu patriarhatulu din Constantinopolu: „Baremu de nu s'ar' fi intemplantu acést'a (dice Sincai), că romanii mai fericiti ar' fi fostu, de s'ar' fi supusu

patriarchiei din Rom'a, precum s'au fericitu alte popora, pre cari insusi le vedemu“¹⁾.

Intraltu locu²⁾ vorbindu despre umilirea besericeii din Rom'a prin medulările ei adeca prin protestanti, Sincai adauge: „Acést'a o dîcu nu că dora eu insumi m'asi abate dela acelea, cari le-au descoperitu Domnedieu, le-a invetiatu Domnulu nostru Isusu Christosu, le-au predicatu ss. apostoli si ucenici si Sant'a Beserica mi le dă se le credu, căci „acestea tote le marturisescu, si cu ajutoriulu lui Domnedieu suntu gata a le aperi si cu punerea vietiei mele“.

Sincai cá unu teologu convinsu deplinu despre adeveturile besericeii si cá unu barbatu cu conscientia de sine si cu incredere in superioritatea si abilitatea sa, nu aveá altu defectu, decatu că elu piscá prea aspru relele ori unde le afá, deca si acést'a insusire se pote numi defectu.

La anulu 1739 alu chroniceii reproducundu cuvintele lui Samoila Clain: „Cu adevratu se pote dice si cu buna sema asia este, cumcă monastirea Blasiului au adusu pre neamulu romanescu la cunoscutia, la invetiatura si la intieptiune“, Sincai adauge: „Asia grai calugarulu Samoila despre monastirea Blasiului si eu inca intarescu dîsele lui, pentru-că monastirea aceea multu bine a facutu neamului romanescu, si mare paguba este, că s'au stricatu, dar' acést'a inca o marturisescu, că si la alte scole au invetiatu multi romani, cari cu multu mai multu au facutu pentru totu neamulu“.

Pentru meritele lui facia de beserica si preste totu facia de promovarea literaturii besericesci si profane: societatile de lectura ale teologiloru romani gr.-catolici s'au intrecutu a pune pre Sincai intre patronii sei³⁾.

Facundu aceste observări fugitive cu privire la ideile religioase-besericesci ale lui Georgiu Sincai, ne intorcemu la cele doue epistole comunicate de Multu stimatulu domnu profesoru Joanu Ardeleanu.

In epistol'a prima de datulu Blasiu 13 Augustu an. 1782, carea se va publicá mai la vale, Georgiu Gabrieli Sincai descrie nunciulu apostolicu din Vien'a decursulu alegerei de episcopu in dieces'a romana gr.-catolica a Fagarasiului devenita in vacantia prin abdicarea de buna voia a episcopului Gregoriu Maioru, si in acelasi tempu roga cu caldura pre nunciulu apostolicu a se intrepune la locurile competente spre a se denumi de episcopu ieromonaculu Ignatiu Darabant vicariulu generale, carele la alegere a obtienutu mai multe voturi, si carele in asemenare cu cei alalti candidati este mai versatu si mai demnu de catedr'a episcopale.

¹⁾ Chron. 869.

²⁾ Chron. 1514.

³⁾ Societat. de lectura a teolog. rom. din Gherla.

¹⁾ Chron. 1701.

In epistol'a a dou'a, de datulu Bud'a 28 Martiu an. 1804 indreptata érași catra nunciulu apostolicu din Vien'a, care se va publicá in altu numeru alu acestui organu, Georgiu Sincai espune cá la anulu 1775 fiendu in Rom'a cá alumnu alu colegiului Urbanu asia s'a deprinsu in pietate, in moravuri bune, in credinti'a catolica si in principie sanetose, in catu si acolo a castigatu aplausulu toturoru, a depusu doctoratulu din filosofia si teologia si dela acele lucruri bune nece una data nu s'a abatutu, nece dupa-ce s'a intorsu in patria in dieces'a Fagarasiului, ci din contra desi n'a fostu ordinatu de preotu, in virtutea detorintiei a lucratu in vine'a Domnului, a edatu mai antaiu elu catechismulu romanescu si alte carti romanesci, 14 ani a fostu inspectoru preste scolele romanesci greco-catolice din Transilvani'a, a catechisatu cu succesu, a intaritu pre poporu in dogmele credintiei, opide si nu pucine sate intregi a readusu la sinulu mamei beserici; ér' mai departe se plange cá episcopulu Joanu Bobu la anulu 1794 la amovatu din oficiulu de directoratu, dora si din aceea cauza, cá elu la alegerea de episcopu a staruitu pentru reesirea si denumirea vicariului generalu Ignatiu Darabant, si in fine roga cu caldura pre nunciulu apostolicu cá se notifice sacrei congregatiuni de Propaganda Fide starea lui presenta precum si aceea, cá elu dupa atatea fatalitati a parasitu Transilvani'a si s'a asiediatu la Bud'a si de odata roga pre nunciulu apostolicu a midiloci cá sacr'a congregatiune de Propaganda Fide se se intrepuna pentru densulu cu prepotent'a sa auctoritate la curtea imperiale etc.

Epistol'a prima in textulu latinu este urmatori'a:

Excellentissime Illustrissime ac Reverendissime Domine Comes Archi-Episcopo, et Nuntie Apostolice! Domine Domine mihi Patrone Gratosissime!

Post factam ab Excellentissimo Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Gregorio Episcopo nostro Fogarasiensi Episcopatus sui ultroneam resignationem, Clerus Graeco-Catholicus y Benignissimi Caeo-Regii mandati Balásfalvam convocatus est ad duodecim diem currentis mensis Augusti, ut juxta antiquum hujusee Dioecesis consuetudinem tria individua candidaret, et Sacratissimae Suae Maiestati pro denominatione unius ex illis in Episcopum submitteret. Quam candidationem qui peregrinus, pro mea in Excellentiam vestram devotione et veneratione, Eidem non perscribere, religioni mihi ducerem. Peracta est itaque haec trium subjectorum electio suffragiis Cleri tam saecularis quam Regularis cum tanta animorum conjunctione, ut a memoria hominum talis charitas inter Clerum saecularem et Regularem non fuerit, quod unice Reverendissimo Domino Ignatio Darabant referimus in acceptis, qui sua prudentia adeo cuncta moderatus est, ut contentiones et odia quae in similibus actibus plerumque nascebantur praesertim Clerum inter et Religiosos, penitus sopiverit.

Subjecta ista fuerunt candidata: Reverendissimi: Ignatius Darabant vicarius noster Generalis cum votis 63, Jacobus

Aron Praefectus VCollegii Graeco-Catholici Viennensis ad S. Barbaram cum votis 57 et Joannes Bab Archidiaconus et Parochus Liberae Regiaeque Civitatis Maros-Vásárhely in Transilvania cum votis 37: viri Episcopali dignitate dignissimi, vel maxime Ignatius Darabant, ejus merita, quae toto tempore duorum antecessorum Episcoporum nostrorum in vinea Domini indefesse diu noctuque laborando posuit, tanta sunt, ut (quae omnium dixerim) cunctos alios obnubilet. Hic pro eo, quo in Fidei Catholicae propagationem ducitur zelo, adeo sedulus extitit semper in praedicando eandem veram fidem, ut paucae admodum conversiones fuerint factae apud nos, in quibus ille non laborasset, in defendendis autem juribus Ecclesiasticis inter tot A catholicos, quibus haec nostra patria prae reliquis abundat ab octodecim annis ferue solus atque unicus versatus est summis semper cum fatigiis: dignus est proinde, quin imo caeteris omnibus dignior, qui praesertim difficili hoc tempore, quo omni ex parte impetitur ab Catholicae Fidei hostibus, nobis Episcopus praeficiatur, neque enim majus emolumentum Ecclesia Catholica ex alio, quam ex isto sperare potest. Propterea sustineo humillime supplicare Excellentiae vestrae, ut potentissimum et paternum suum Patrocinium, ubi opus fuerit, interponere non dedignetur, quo saepe fatus Dominus vicarius Ignatius Darabant, sicuti plurium votis atque suffragiis est expetitus, ita a Sanctissima Sua Maiestate etiam Episcopus Fogarasiensis denominetur. Quam Excellentiae vestrae Gratiam ille, et nos omnes aeterna recolere memoria, et Eidem semper referre in acceptis non cessabimus. Dum interea Sacras Praesuleas manus humillime exocularer, et me paternis, mihi que expertissimis Excellentiae vestrae Gratiis atque Favoribus, filiali cum devotione commendarem

Sum atque emorior

Excellentiae Vestrae

Balásfalvae die 13-tia Augusti 1782.

clientum et servor humillimus:
Georg Gabriel Sinkai m. p.

Er' in versiune romana:

Excelentissimule Illustrissimule si Reverendissimule Domnu Archiepiscope si Nuntiu Apostolicu! Domnule si Patromule prégratosu!

Clerulu greco-catolicu conformu gratiosului mandatu imperatescu fú conchiematu la Blasiu pre diu'a 12 a lunei Augustu, ca dupa daten'a vechia a acesteie diecese se candidaze trei individi si se i substerna Maiestatii Sale, ca Maiestatea Sa pregratosu se se indure a denumi pre unulu dintre ei de episcopu, deórace episcopulu nostru Gregoriu Maioru de buna voia abdisese.

Mi tienu de detorintia a ve descrie Escelentissimule modulu cum a percursu candidarea. S'au alesu adeca trei individi cu consensulu unanimu atatu alu clerului seculariu catu si monachalu; atata iubire crestinesca de multu nu s'a observatu intre clerulu seculariu si monachalu precum acum, ce potemu multiamí singuru Reverendissimului Domnu Ignatiu Darabant, care cu prudinti'a sa tote asiá le a ordinatu, cá nu s'a ivitu neci certe neci ura, cari la atari ocazioni de regula se intemphase.

Aceste persoane au fostu candidate: Ignatiu Darabant vicariu generalu cu 63 de voturi, Jacobu Aronu prefectulu colegiului gr-cat. din Vien'a dela s. Barbar'a cu 57 de voturi, si Joanu Bab archidiaconu si parochu in Muresiu Osiorheiu cu 37 de voturi, toti barbati demni de episcopatu,

inse mai demnu e Ignatiu Darabant, care sub cei doi episcopi precedenti di si nopte neincetatu a lucratu pentru propagarea credintiei catolice si pentru ace'a meritele acestuia suntu asia mari, cã intuneca pre toti ceilalti.

Acestu barbatu a fostu atatu de zelosu intru predicarea cuventului lui Domnedicu, incatu pacine treceri s'au intemplatu, in cari elu n'ar' fi conlucratu, er' intru aperarea drepturiloru besericesci intre atati acatolici (de cari e plena patri'a nostra) de 18 ani incõce mai cã singuru si unicu elu este practicü si deprinsu, demnu este asiadara, in asemenea inse cu ceilalti este cu multu mai demnu se ni se denumescã de episcopu, mai alesu in tempuri asia critice, candu din tote partile suntuemu atacati de inimicii credintiei catolice, si neci beserie'a catolica n'are se spereze mai mare folosu dela altulu cã dela acesta. Dreptu acea cu profunda umilintia cutezu a Ve rogã Escelentissimule, cã se binevoiti la locuri competinte a nu intrelasã a Ve intrepune cã Ignatiu Darabant se se denumescã de episcopu, care si de altumintrelea a castigatu mai multe voturi.

Pentru care speciala gratia a Escelentiei Võstre atatu elu catu si noi toti de-a-pururea ne vomu aduce amente si neci candu nu vomu incetã a fi multiamitori.

Sarutandu-ve santit'a drépta si recomandatu gratiei Escelentiei võstre remanu

Alu Escelentiei Võstre

Blasiu 13 Augustu 1782.

celu mai umilitu sierbu si clientu:
Georgiu Gabrielu Sincai m. p.

Despre prevederea morbosiloru cu ss.

Sacraminte.

de Dr. *Victoru Szmigelski.*
(Fine).

Dara se vedemu acum, dëca urmarile nelinistirei, care provine din prevederea morbosului cu ss. Sacramente, 'su chiaru asia de inspaimentatõrie ori pericolõse, precum ele se paru õmeniloru?

Dëca vomu cercã fara preocupare, vomu aflã, cã acestei temeri 'i lipsesce bas'a mai cu deseversire. De cate ori nu se intempla, cã morbosii au, se se supuna unoru operatiuni medicale fõrte grele, ma cate odata chiaru si pericolõse pentru viati'a loru? De cate ori nu e de facia morbosulu, candu medicii se consultëza asupr'a morbului si pre lenga tõta istetimea loru nu-su in stare, se ascunda pre deplinu convingerea loru despre marimea pericolului, in care se afla vieti'a morbosului? Dara cine ar' sustiené, cã lucruri de acestea aru nelinistí si iritã pre morbosii asia, incatu de aci le-ar' urmã mórtea? Dara apoi candu caseniloru li e tare, cã morbosulu, pre care l'au grigitu cu atat'a desinteresare si l'au feritu cu atat'a atentiune de ori ce emotiune stricatiõsa, se nu mõra cum va fara de a le resplatí prin unu testamentu grigea loru cea desinteresata, õre retiene-i ceva dela ace'a, cã se aduca morbosului aminte, cã ei aru meritã, se li lase ceva? Si õre nu o facu densii acëst'a destulu de adese ori, fara cã se crutie pre morbosu si se-i indulcesca catu-si

de catu scirea amara, cã mórtea i e aproape? Si apoi totusi cui i-a trecutu vre o data prin minte a pretinde dela cei ce au poterea legislativa, cã ei se impiedece testamenturile, pentru-cã ele aru fi pericolose pentru viati'a celoru morbosii? Se mai ilustrezu ore lucrulu si cu alte esemple? Dara éta numai sosirea preotului, numai amintirea ss. Sacraminte au urmari atatu de funeste! Crëda-o acëst'a, cine põte.

Temerea ace'a esagerata nu põte fi deci altu ceva decatu unu prejudetiu vechiu si inradacinatu. Pastoriulu sufletescu are asia dara, se-si dëe tõta silinti'a, cã se stirpesca prejudetiulu acëst'a. Mesur'a cca mai de lipsa spre a ajunge la scopulu acëst'a va fi, cã densulu se va ingrigí, se aiba destulu de tempuriu scire despre ori ce morbu mai seriosu alu vre unui'a dintre parochianii sei. Pentru cã acësti'a se-i dëe astu-feliu de casuri de scire totu-de-un'a si fara amanare, densulu va vorbí ocasionalmente despre lucrulu acëst'a in conciiunile sale, precum si in conversatiunile sale. Astu-feliu va dedã pre poporeni sei asia dicundu pre nesimtite, se-i dëe mana de ajutoriu in o afacere atatu de momentosa, pentru mantuirea sufleteloru. Éra dëca poporeniloru lui le stã unu medicu la dispunere, se intielege de sine, cã parochulu va purcede forte corectü, candu si-va dã silinti'a de a traí cu acel'a in relatii bune. Dõra mediculu trebue se scia mai bine cã ori si cine, in ce stare se afla parochianulu morbosu.

Ori pre ce cale va aflã parochulu, cã vre unulu dintre poporeni lui suferu de unu morbu mai seriosu, densulu nu va asteptã, se-lu chiamo la acel'a, ci si nechiamatu va grabí, se-lu cerceteze. Cu ocasiunea cercetarei pastoriulu sufletescu, care scie, se intre si in anghiuirile cele mai ascunse ale inimei õmenesci, indata va scí, se se orienteze, si mai alesu dëca va poté, se si repetiesca cercetarea, nu-i va fi greu a castigã increderea morbosului si a-lu induplicã, se primësca ss. Sacraminte si inca pregatitu asia, precum recere demnitãtea ss. Sacraminte. Cu privire la purcederea preotului in casurile singuratiche se intielege de sine, cã nu se potu statorí regule generale. Fara indoieia cea mai buna regula e cea a prudintiei, care are in vedere totu-de-un'a si pretotindenea impregiurarile, si amesuratu diferintiei, ce se afla intre impregiurarile acestea aplica midiloce diferite, cari in casurile singuratiche potu, se conduca la scopu. Astu-feliu parochulu va ajunge in casurile cele mai multe destulu de tempuriu la poporeni sei cei morbosii, si acëstia voru primí ss. Sacraminte nu numai in necesitatea estrema, ci si mai de tempuriu si la totu casulu cu o pregatire mai cuviintiõsa. Éra dëca purcederea acëst'a se va preface in datina, atuncia de securu multi dintre cei prevediuti cu ss. Sacraminte ale celoru morbosii se voru reinsanetosiã, si urmarea va fi, cã acestea

ss. Sacraminte voru pierde pre incetulu fain'a ace'a inspaimentatoria, care s'a lipitu de ele pre la noi mai pretotindena.

Petrecerea Parintelui Radu la Bucuresci.

(Urmare si fine).

Déca dara parintele Radu in pusetiunea, ce o ocupa la arhiepiscopi'a latina din Bucuresci, a facutu si face si acum serviciu frumóse neamului românescu, urméza de sine, cá au fostu fara de temeiu atacurile indreptate in contra densului de catra press'a romanéșca. Cu atátu mai pucinu a fostu indreptatitu in sa unulu din dinariile nóstre mai de frunte din Transilvani'a a imputá Escelentiei Sale Preasantitului Domnu Metropolitu din Blasiu, cá a gresitu, cându a tramisu pre parintele Radu la Bucuresci*).

Pre bas'a celoru espuse pana acum noi avemu totu dreptulu, se sustienemu, cá Inaltu Preasanti'a Sa Domnulu Metropolitu nu ar fi gresitu, cându ar fi tramisu elu insusi pre parintele Radu la Bucuresci, in sa in interesulu adeverului trebue se constatámu, cá numitulu preotu nu a trecutú frontier'a in urm'a unei insarcinari primate din Blasiu. Parintele Radu nici odata, nici chiar in „Revista catolica“, la care se provóca numitulu diuariu, nu a afirmatu, cá indeplinesce o misiune primita dela Capulu bisericeii unite din Transilvani'a si Ungari'a. Ma déca considerámu lucrulu din punctulu de vedere alu dreptului, Metropolitulu din Blasiu, fiindu-cá nu are jurisdictiune de cátu in Archidieceș'a sa, nu a potutu nici de cum se dispuna pre parintele Radu la o misiune, ce se esercitéza nu numai afara de teritoriulu Provinciei metropolitane, ci chiar afara de teritoriulu monarhiei austro-hungare.

Cine dara a tramisu pre parintele Radu la Bucuresci? Respundemu, cá numai acel'a l'a potutu tramite, a carui jurisdictiune nu este limitata la o diecesa, ori Provincia bisericeșca, ci in virtutea puterii capetate dela Domnulu Christosu are jurisdictiune spirituala preste intregu pamentulu, si acel'a este Capulu Bisericeii catolice.

Póte cá nici cuvintele acestea nu voru poté delaturá nedumerirea, ce o au unii dintre carturarii nostri facia de petrecerea parintelui Radu la Bucuresci. Sunt adeca multi Romani inteligenti, pentru cari esistinti'a bisericeii unite nu are nice unu intielesu, si cari nu profeséza altu cultu, de cátu cultulu romanismului, carui-a dupa parerea lor, se punu mari piedece prin ori ce divergentia de convingeri religióse intre Romani.

Noi nu ne vomu incercá a demustrá, cá esistinti'a bisericeii unite, tocmai cá in trecutu, are si astadi mare intielesu, deóre-ce ori ce omu nepreocupatu, care

cunóșce starea factica a lucrurilor, vede destulu de limpede, cáte merite si-a castigatu, si-si castiga acésta biserica pentru desvoltarea nóstra culturala si nationala, nici nu vomu aretá, cá singurulu cultu alu romanismului, fara de convingeri adénci religióse, este o idololatria absurda, care póte deveni fatala neamului românescu, ci ne margininu numai a constatá, cá petrecerea Parintelui Radu la Bucuresci póte va avé inriurintia binefacatória chiáru si asupra bisericeii ortodoxe din Románi'a, deórece spaim'a altu-cum neintemeiata de Parintele Radu va stérni póte mai mare zelu in Pastorii acelei biserice, si-i va face se se intereseze mai multu, de cátu pana acum de cultur'a religiósa a poporului si clerului incredintiatu grigei lor. Ér' unu poporu religiosu si moralu este cea mai puternica garantia pentru venitoriulu mare alu unei tieri.

Totu diariulu, despre care s'a facutu amintire mai inainte, vorbindu despre petrecerea Parintelui Radu la Bucuresci, se esprima in modulu urmatoriu despre unii preoti greco-catolici. „Ne sémntímu ore-cum strémtorati, candu vedemu, cum unii dintre preotii románi crescuti prin seminariele catolice nita tradiitiunile marilor fruntasi ai bisericeii lor si se imbraca intocmai cá preotii romano-catolici, si-radu barb'a, ba se sémntu mangaiati, candu potú servi la vre unu altariu latinu alaturea cu preotii romano-catolici“.

Aceste cuvinte, in form'a in care suntú enunciate, nu contienu adeveratulu adeveru. Noi desfidemu pre ori-si-cine, cá se ne arete unu singuru casu, in care unu preotu român greco-catolicu 'ár' fi celebratu sánt'a liturgia aci pre teritoriulu provinciei metropolitane de Alb'a-Julia la unu altariu latinu alaturea cu unu preotu romano-catolicu, séu ar' fi administratu santele sacraminte si ar' fi indeplinitu alte functiuni bisericesci impreuna cu vre-unu preotu de ritulu latinu. Asia ceva este opritu chiáru prin canónele bisericeii catolice, si este o imposibilitate, ce resulta din insasi natur'a ritului nostru greco-catolicu.

Dar' póte cá scriitoriulu pasagiului citatu nu s'a esprimatu destulu de precisu in o materia atátu de delicata, si asia totu este ceva in lucru. Póte cá elu intielege aci participarea unoru preoti greco-catolici la procesiunea, ce o facu romano-catolicii in „Joi'a-verde“. Este adeca cunoscutu, cá romano-catolicii au o serbatóre, care in limba vulgara se numesce Joi'a-verde, candu in orasiile romano-catolice se face o procesiune cu sacramentulu cuminecaturei, despre care atatu romano-catolicii si greco-catolicii, catu si grecó-orientalii credú, cá contine trupulu si sangele Domnului nostru Isusu Christosu. La acésta procesiune iau parte, pre cum am auditu, si unii preoti greco-catolici, pentru-cá prin participarea lor se maréșca stralucirea acelei procesiuni si se arete, cá ei marturisescu un'a si ace'a-si credintia cu romano-catolicii si in ce'a-ce privesce sacramentulu

*) Vedi Tribun'a Nr. 243—1886.

santei cuminecaturi. Inse trebuie se observăm, că această participare se intempla pre strada, si nu la altariu, se face in ornate orientale, si nu latine, si cu ocasiunea acést'a preotii nostri cetescu s. Evangelia românesce, si nu latinesce.

Este dreptu, că unii preoti greco-catolici si-radu barb'a. Ce-i va fi indemnatu la acést'a, nu sciu, se pôte inse, că ei nu suntu de parere, că tocmai in barba ori in haina suntu a se cautá traditiunile mariloru fruntasi ai besericeii greco-catolice. Atât'a inse este fapta constatata, că unii dintre preotii greco-catolici, cari-si radu barb'a, nu suntu mai pucinu zelosi in aperarea adeveratelor traditiuni ale besericeii române greco-catolice, in pastrarea ritului orientalu, si in promovarea intereselor nationale românesci, decatu ceilalti preoti cu barba, ma potemu dice, că vre-o câti-va dintre ei se bucura in animele Romaniloru de mai mare simpatie, decatu multi preoti români cu barb'a lunga si hain'a larga. Ér' déca cu raderea barbei si cu schimbarea portului se face alusiune si la parintele Radu, atunci potu asigurá pre ori-si-cine, că densulu are o barba atatu de mare si o haina atatu de lunga si larga, in catu pôte stá facia cu celu mai infocatu aperatoriu alu barbiloru si porturiloru traditionale.

Dr. A. Bunea.

Impresiunile basiliceii monumentali din Strigoniu.

de T. Bulcu.

Intre artile plastice antice si cele moderne se vede a fi o diferentia, care consista in acea, că pana ce artistii antici validitau in operile loru artistice frumsetia adeverata, cei moderni aparu a presentá numai espresiunea frumosului.

Deca aruncamu o scurta privire asupra progresului artiloru plastice, vedemu, că pictur'a si sculptur'a unu tempu fórte indelungatu si-a alesu obiecte din religiunea crestina, asemenea si arhitectur'a a imbratisiatu fasonulu goticu alu evului de midinocu, ca prin acést'a se esciteze cu mai mare putere simtiurile de pietate in inimile celoru indiferenti facia cu religiunea crestina. Dar' ce se dicemu despre mersulu artiloru plastice in tempulu nostru? — cu dorere observamu, că mai alesu pictur'a, nu arare-ori dispare in sensualitate, caci parasindu terenulu celu maies-taticu alu religiunei 'si pradédia poterile cu obiecte de totu profane.

Acést'a se pôte observa mai inadinsu daca cercetamu pucinele galerii de icóne ce se afla in patri'a nóstra. Am privitu cateva din aceste si a trebuitu se me convingu despre ace'a, că pictur'a cu repediune si parascesce terenulu pre care a statu léganulu ei si pre care si-a cascigatu lauri de gloria si marire, si

trebuie se marturisescu, că totu deun'a m'amu departatu fara impresiune si emotiune. Nu m'am departatu inse asia din basilic'a primatiale de Strigoni, — nu, — pentruca aici me aflamu in unu panteonu, unde tóta pétra 'ti vorbesce cu elocinti'a unui oratoru, unde la privirea opuriloru clasice a picturei si sculpturei ochiulu crestinului adeveratu se delectéza, spiritulu i-se inaltia si inim'a i-se imple de bucuria si placere cerésca.

Inainte de a intrá in acést'a colosala basilica trebuie se arunci o privire in giuru, unde vedi numai decatu o parte din ruinele cetatii vechi, vedi mai in colo la polele muntelui unu locu romanticu, ce tinde ochiloru o privelisce incantatoria, vedi curgerea lina a undeloru blondine a Dunarii, mai in giosu delta riului Garam, apoi muntii stancosi ce se estindu pre tiermurile stangu alu Dunarii. Privindu tóte aceste cufundatu in meditatiune ti se pare a spectá vaile Jerusalimului si tiermuri pomposi ai Nilului. De aici urcandu pre cupol'a a carei cruce se vede in azurulu ceriului, trebuie se esclami cu cuvintele poetului:

„Atunci sub greutatea ideiloru maretie,
Ce le-am culesu dinu pietra de josu si pana susu,
Lasat'am pre mâni capulu cuprinsu de o tristetia,
Si o jelnica dorere de tempulu, ce s'a dusu“....

Despre interiorulu acestei basilice am se dicu preste totu: că aci te simtiesci a fi intr'unu adeveratu paradisu pamentescu, vedindu triumfulu splendidu alu spiritulu asupr'a materiei, aici te affi sub impulsulu unei poteri sublime si atragátore.

Omitiendu tóte cele-lalte obiecte ce constituescu ornamentulu interioru se ne ocupamu mai in detaiu cu triumfulu picturei validitatu de penelulu pictorulu italianu Grigoletti in deosebi in trei icone.

De locu la intrare ti- incatenédia atentiunea grandios'a icon'a ce se afla de asupr'a altariului principalu, care aducandute in admiratiune ti- rapesco inim'a spre devotiune si o imple de bucuria si semtiuri pie. Icon'a acést'a ne represinta inaltiarca la ceru a Prea curatei vergure Mari'a, primirea de Domnedieu-Tatalu si salutarea de corurile angeresci, si cum apostolii plini de uimire si bucuria privescu unii in mormentulu golu, altii spre ceru.

Rafaelu a eternisatu in picturile sale clasice pre Précurat'a-Vergura ca mama, Murillo a depins'o in o maiestate domnedieésca si puritate angerésca, ér' in icon'a acést'a alui Grigoletti privimu in facia S. Vergure o sublimitate eterica ca si care numai inviata ne-o potemu intipuí. Nu angerii, ci victori'a gloriosa asupra mortii o rapesco spre ceru; de pre facia-i plina de spiritu se reoglundéza armoni'a gloriei, umilintiei si a fericirei.

Frumsetia picturiloru clasice culminédia in ace'a, că, de pre facia personeloru depinse putemu ceti o

istoria intréga. Asemenea observam si în facia Preacuratei Vergure, cà a suferitu multu, si cà dej'a si preacurat'a primesce respata suferintieloru. Facia-i suava, frumoasa si inocenta e intru adeveru „purissima“, caci producandu o impresiune farmecatoria asupra spectatorului 'lu incatenédia pre unu tempu mai indelungatu spre devotiune si pietate crestinésca. Cu catu o privim mai intinsu cu atatu mai tare ni se edifica sufletulu si ni se incanta anim'a. Multi artisti a numit'o de triumfulu coloritulu in pictura. In genere e de admiratu clasicitatea compositiunei, de ore-ce grati'a, frumseti'a, armoni'a, castitatea, nobilitatea si coloritulu, tote suntu unite in modu simetricu in icon'a acést'a.

Am disu, cà S. Vergura e incunjurata de chorulu angeriloru. Se ne ocupam pucim si de aceste fiintie inocente. A totu stá se privesci undulatiunile expresive a admiratiunei, bucuriei, evlaviei copilaresci, — ma potu dice cà si a ilaritatii inocente, ce se reoglundédia de pre facia loru. Doi angeri ce sbora lenga Domnedieu-Tatalu tienendu in mana cate-o cununa ti-se pare cà ar' voi se graésca: Permitene se te incunnamu, ca nime altulu este mai demnu ca tine de cunun'a gloriei. Permite-ne se te declaramu de regin'a angeriloru!

Pana-ce acestia ca nesce fiintie neimitabile a puritatii ceresci si a inocintiei fericite, unduléza in inaltime cu o levitate spirituala, apostolii de desubtu apasati de gravitatea pasiuniloru omenesci si intindu mânile inlestate spre ceriu, ca si candu ar' dice: Nu merge dintre noi, nu ne parasi, ca Tu ne ai fostu bucuri'a si consolarea nóstra!

Icon'a atarnata pre pariatele din partea stanga represinta restignirea Dlui Christosu. Compositiunea acestui chipu ne ofera representatiunea unei realitati triste, clasica pana si in cele mai mici particele. Mantuitoriulu lumei e mortu, cu capulu putinu plecatu, facia-i splendida e incunjurata de radiele gloriei. Langa cruce vedema pre P. V. Mari'a, Mari'a Magdalena, Mari'a mam'a lui Jacobu si S. Joanu, mai suntu inca si cativa barbati, cari au fostu de facia. Ast'a asemenea e o conceptiune sublima si elevatoria de anima, pre care privindu-o mai de aproape ti-se pare ca vedi figurile miscanduse.

In diversitatea sentiuriloru, afectiuniloru si positiuniloru exprimate domnesce o realitate surprindiatoria si o armonia bine facutoria. Regiunea nu se observa bine fiindu nopte preste intréga icon'a; asemenea nopte, tristétia si dorere cuprinde si inim'a privitoriului.

P. V. Mari'a si S. Joanu paru ca nu potu plange, — nu pentru-cà mam'a lui Domnedieu-omulu sub gravitatea suferintieloru sfasietore de anima se vede a fi cufundata in meditatiunea despre chinurile Mantuitoriului. Magdalen'a este unic'a care mai are lacrimi.

Alu treilea capu de opera alu pictorului Grigoletti in basilica acést'a 'lu constituie icon'a atarnata pre pariatele din partea drepta. Aici P. Vergura tienendu in bratie pre „divino bambino“ privesce gratiosu asupr'a familiei regesci a S. Stefanu. Tipulu Maicei sante de si apare a fi motivulu Madonei lui Rafaelu totusi e de o rensita independenta. Desemnulu finu, coloritur'a splendida, grati'a dulce si adeverulu religiosu sunt insusirile sublime ce caracteriséza picturile lui Grigoletti.

Ochii umani uici candu au privitu cu mai mare dulcéti'a ca ochii gratiosi a P. Vergure. Undulatiunea angeriloru, mai vertosu aceluia ce duce coron'a rivalisédia cu levitatea angeriloru lui Murillo.

Privirea acestoru trei cap de opere a picturei moderne a produsu asupr'a mea impresiuni permanente. Le-am privitu si am remasu uimitu, emotionatu si atinsu de o impresiune adeveratu pia si extraordinaria. Ca condeiulu meu debilu n'au fostu in stare a descrie triumfulu picturei religiose din basilic'a acésta in tocmai, servésca-mi de scusa imprejurarea, ca nu sum artistu, ci sum si eu unu moritoriu care se intereséza si insufletiesce facia cu totu ce e bunu, frumosu si nobilu.

Cercetandu cutarele dintre On. lectori capital'a tierii nu pregetédia a escurge pre vaporu si pana la Strigoniu, unde va aflá artile frumoase puse in servitiulu si glorificarea mamei loru adeca a religiunei crestine, si pote fi convinsu, ca cele vedute aici voru fi pre deplinu satisfacatoria acceptarei si gustului esteticu si nobilu.

Din viéti'a pastorală.

Indrumari pentru pastorii sufletesci.

dupa Dr. A. Kerschbaumer

de Titu Badu.

Singuru istetimea si acurateti'a nu e destula. Si desi e de lipsa si istetimea si acuratéti'a, totusi unulu care se lauda numai cu esactitatea sa, ore dobândi-va la judecata indurarea lui Domnedieu déca va dice: „Dómne intru unilinti'a animei mele cate intru unu anu am avutu in protocolulu meu cate 5—600 de numeri, am scrisu fórté acuratu tote matriculele, si am facutu si susternutu la tempulu seu tote actele oficiose! Ore nu se voru deschide atunci alte càrti, in cari va fi pusa întrebarea: cum ai pascutu turm'a mea?

Preste totu déca cene-va n'ar' avé vocatiune. nu-i remâne alta mângaiere decatu: „Si non es vocatus, fac ut voceris“; adeca se nisúiesca asi insusi spiritulu celu clericalu.

Spiritulu clericalu e spiritulu jertfirei de sine. A se jerti e atât'a câtu a lucrá. — A grai e usioru, din fapte se judeca barbatulu. — Acést'a adeca jert-

firea de sine se pote invetiá din s. scriptura si din invetiaturile besericeí.

Spiritulu clerical, jertfírea de sene si disciplin'a clericala potu produce fapte mari. Disciplin'a ne unesce si ne intaresce.

Clerulu bene disciplinatu e potere morala, a carci parechia nu vei aflá in lumea larga. — Clerulu se supune disciplinei de buna voia, ostasiulu de sila.

Ce ar' poté se produca spiritulu clerical, disciplin'a si unirea petrunsa de spiritulu jertfírei de sine a celoru aproape 1700 de preoti romani numai gr. catolici din Austro-Ungari'a?!...

Celu ce traiesce dupa invetiatur'a besericeí si pazesce ordinatiunile mai mariloru sei besericesci, acel'a posiede spiritulu clerical.

Nu e destulu a impleni numai mecanice oficiulu preotiescu, ei debue se fia petrunse tote agendele preotului de spiritulu clerical.

Spiritulu dá viétia.

Inse acestu spiritu adevveratu clerical se pote castigá numai prin lupte si suferintie. — Usioru se pote dara esplicá pentruce infloresce beseric'a sub persecutiuni si lancediesce in dilele line a pabei.

Pastorii sufletesci si capulu loru episcopulu debue se fia in contielegere, consonantia, cá cyther'a cu strunele. Strune suntu mai multe, dar' cyther'a numai un'a. — Vointiele 'su mai multe, dar' ascultarea, supunerea e un'a.

Fiindu odata cërta intre concionatorii reformati, unu catolicu dise càtra unu superintendente: „acum va fi grea starea D.-Tale“.

Reformatulu: „Oh de ar' fi si la noi asia cum e la D.-Vosra se asculte toti de episcopi“.

Catoliculu: „La acést'a se póte ajutá“.

Reformatulu: „Cum?“

Catoliculu: „Faceti-ve catolici“. — Medicina sigura, dar' amara.

Unu concionatore reformatu a ingropatu in lipsa de rabinu pre o evreica, preotulu catolicu acést'a nu o pote face.

La noi dispune beseric'a, er' nu vointi'a individuala.

Fàra spiritu clerical, preotulu nu e preotu.

Insemnamu cumcà spiritulu clerical nu e contrariu ascultarei legiloru civile.

„Suntemu datori a ne supune statului, — dice unu scrietoriu, — ori ne dà libertate, ori ne apésa. Acést'a adevveresce istori'a. Inse istori'a areta totu odata, cumcà mai usioru suporta beseric'a domni'a lui Nerone, cà acolo dobandesce martiri, decâtu alte domnie, unde se crescu barbati fàra caracteru.

In dilele de acum e inomisu de lipsa pentru pastoriulu sufletescu *scienti'a*.

Preotulu fàra scientia e pomu selbatecu, fàra credintia e planta veninosa. — „*Credu, cá se sciú*“ dice s. Augustinu.

Preotulu invetiatu e onoratu si de poporenií sei.

Trecundu odata prin Vien'a inaintea besericeí s. Joann, am auditu pre cutare domnu cetindu cu versu inaltu inscriptiunea de pre beseric'a: „*Labiú sacerdotis custodient sapientiam*“ Haru Domnului dise domnulu acel'a, cumcà a trecutu acelu tempu, adeca cându preotii pazeau scienti'a. — E dreptu, in parte baremi a trecutu acelu tempu. Clerulu deja nu e uniculu posesore a scientieloru.

Acolo suntu profesori jidovesci in gimnasie si la universitati.

Ore nu s'ar' poté recastigá terenulu pierdatu?

Inse Pastoriulu sufletescu adeseori pote produce mai mare efeptu cu viétia lui pastoralu decatu cu scienti'a.

Fàra indoiala e dorerosu deca credintiosii se temu de pastoriulu loru sufletescu, inse e mai tristu deca-lu despiceza.

Deca se afla intre cleru cate unu Jud'a, indata poti audi: Eca asia suntu cu totii.

Judecat'a acést'a generala de si e nedreapta nu e fàra neci o basa. — Civili nu se judeca astfeliu.

Eseemplele martiloru a intorsu la crestinatate mai multi pagani, decatu apologiile santiloru Parenti.

Si in tempulu modernu luera cu mai mare succesu preotii cei pii, cá cei invetiati, cari nu punu destulu pondu pre chiamarea loru santa: „*Qui in literis proficit, et in moribus deficit, plus deficit quam proficit*“. — Ochii multor'a privescu vieti'a preotului, pentru ace'a „*non tantum caste, sed et caute*“.

Despre unu preotu care se spalá si se ungeá cu apa mirositoria, ba-si vapsiá si faci'a a disu o dómna: „e barbatu fórte placutu, dar' nu m'asiu marturisi lui“.

Alt'a ascultandu predic'a unui preotu lumetiu a disu: „Deca luàm sema la acele ce le predica preotii, atunci tote 'su bune, inse faptele loru nu e ertatu a le cercá.

Ore cui va placé acést'a dechiaratiune?

Astfeliu intro societate povestindu o dómna scandalulu ce l'a facutu cutare preotu, a disu: „toti suntu acestia asemenea“. Unu preotu care erá de facia dupa unu tempu ore-care a enaratu unu scandalu publice cunoscutu despre o dama din societatea mai inalta si intorcându-se càtra dómni'a cu povestea despre preotu a disu: „dar' pentru ace'a nu urmeza cá tóte damele din cercurile mai inalte se fia asemenea“.

Acéstea n'au fostu la locul loru, dar' preotulu i-a datu ansa la acést'a, istorisirea domnei.

Cu totu dreptulu dice dara s. apostolu Pavelu :
cà acel'a care se jertfescè la servitiulu lui Domnedien,
se fia fàra macula.

Vieti'a curata e predicatorulu celu mai bunu.

(Va urmá).

E servulu lui Christosu.

Cându mam'a simte bucurie
Cà a nascutu fiintia vie,
Si-o stringe la sênu-i doiosu ;
Se afla atunci ore cine,
Lui Ddieu pre fiu se'nchine ?
E servulu lui Christosu !

Cându omulu face penitintia,
Si cându se'ncrede'n providintia ;
Si cându in templulu maiestosu
Se'nchina toti la sânt'a cruce . . . !
— Pre omeni cine i conduce ?
E servulu lui Christosu !

Cându la altariu dône fiintie
'Si juru in veci sânt'a credintia ;
Cununi de crini cu bunu mirosu,
Pre fruntea loru cine le-asiédia ;
Si cine-i binecuventéza ?
E servulu lui Christosu !

Cându de dureri omulu se bate,
Si cându 'si plânge-alui pecate ;
Si cându eselama durerosu ;
„O Dómne! de reu me padiesce“
— Acel'a care-lu liniscesce :
E servulu lui Christosu !

Acést'a e a ta menire ;
Cá pentru toti se ai iubire
Si lacrimi, si unu sênu milosu,
Si se latiesci sânt'a credintia,
Se mângai in grea suferintia !
Esemplu e Christosu.

Nasendu, 1887.

Joanu Macaveiu.

Predica

la SS. Archangeli de **Basiliu Ratiu**, protopopu.

»Celu ce ve asculta pre voi, pre mine
me asculta, si celu ce se lapeda
de voi, de mine se lapeda, si celu
ce se lapeda de mine, se lapeda
de celu ce m'a tramisu pre mine.
Luc'a 10. 16.

Aceste cuvinte le adresà Mantuitoriulu nemidlocitu catra apostoli si invetiacei, er' midilocitu catra succesorii acelora. E cunoscutu, cà la cin'a ultima, candu prefacè Isusu pâncea si vinulu in s. seu corpu si sange, dîse apostoliloru : „faceti acést'a intru amintirea mea“, prin cari cuvinte ia facutu preoti in beseric'a sa, ce aveá se esiste pâna la capetulu lumei ; er' pre cei 70 de invetiacei, despre cari ne spune s. evanghelie de adi, ia tramisu Mantuitoriulu cate doi

spre a pregati animele poporului la ascultarea si primirea cuventului divin. Apostolii dupa esemplulu Mantuitoriulu inca si-au facutu succesori pre episcopi, preoti si diaconi prin punerea maniloru, acestia imitara pre apostoli, si asia urina beseric'a lui Christosu pâna in diu'a de adi. Marturisescu unii parenti besericesci si teologi, cà episcopii suntu adeveratii urmatari ai apostoliloru, si preotii ai celoru 70 de invetiacei, acést'a parere se sustiene de adeverata, dar' fia si numai probabila, ace'a e constatatu, cà ei forméza *hierarchi'a besericéscu*, care dupa s. apostolu Paulu in epistol'a càtra Cor. 2, 19—29 „*e unu casa edificata pre temel'i'a profetiloru si a apostoliloru*“. Parintele cerescu e parintele casei, cine locuiesce in ea, acel'a e crestinu, si care traiesce dupa legile ei, acel'a e crestinu bunu. Deci si noi deca locuimu in acést'a casa, deca suntemu crestini buni e de lipsa, se ne conformamv vieti'a si lucrarile dupa legile casei ; acést'a vomu poté face numai atunci, candu vomu cunosce *demnitatea si auctoritatea acelor'a*, càtra cari a disu Isusu : „*cei ce ve asculta pre voi pre mine me asculta*“. Prin urmare auctoritatea si ierarchi'a vediuta si nevediuta, va fi objectulu vorbirei miele, me rogu de atentiune !

Cuventulu *auctoritate* cuprinde in sine ide'a auctorului, acel'a, care e auctorulu cutarui lucru, are auctoritate in lucrulu acel'a ; Domnedieu in *sensu strictu* e auctorulu tuturoru lucuriloru cá creatoriulu ceriului si a pamentului vediuteloru si nevediuteloru, e domnulu tuturoru, si prin urmare auctoritatea cea mai sublima. Acést'a auctoritate o posiede si Fiulu lui Domnedien, de ore-ce dice ! „*datumi-s'a mie tota poterea in ceriu si pre pamentu*“. — Er' Mantuitoriulu a impartasitu acést'a potere apostoliloru prin cuventele : „*precum m'a tramisu pre mine tatalu, asia ve tramitu si eu pre voi*“. „Cine ve asculta pre voi, pre mine me asculta si cine se lapeda de voi, de mine se lapeda“. Acést'a auctoritate trecù dar' successive si la preoti.

Preoti'a la tote gintile, poporale si in tote tempurile a avutu auctoritatea cea mai inalta, pentru-cà preotulu totu de aun'a se considerá cá *representantele visibili* alu auctoritatei divine, elu desí e numai omu, inse e unu organu viu alu comericiului intre Domnedieu si omu ; er' beseric'a e representantele visibilu alui Christosu, e administratorulu substitutu alu tuturoru daruriloru lui. Domnulu nostru Is. Christosu nu numai viéza in preotu, cí *indeplinesce* in persón'a lui tote functiunile, cari lucreaza curatirea si santirea sufletelor, — Isusu Christosu este, care prin preotu invetia pre moritoriu, érta pecatele si aduce sacrificiu ; ér' preotulu imbracatu cu auctoritatea lui Christosu

i tiene locul în catedra, în scaunul marturisirei și la altariul celui prea Înalt. Asia e iubitorul creștin, în catedra preotului e unu echo a cuventului etern, e vocea aceluia, care petrecându pre pământu a dîsu: „Eta eu ve tramitu pre voi invetiati tote popórele, care ve asculta pre voi, pre mine me asculta“.

În scaunul marturisirei sîedîndu preotulu, auctoritatea lui Isusu lu însotiesce, și credintiosulu ingenuchia înaintea lui, și descopere secretele animei, pentru-câ în persón'a preotului vede și recunósce pre locutienatorînu Acelui'a, care a dîsu cãtra apostoli: „mergeti invetiati tote poporele, cãrora veti iertã peccatele, iertate voru fi“.

Mare e preotulu și demnu de reverintia în catedra, în scaunul marturisirei, ci cu multu mai auctoritativu este, cãndu se afla la Altariul celui prea Înalt, pentru-câ aci e actulu celu mai sublimu a sacrificã lui Domnedieu pre Domnedieu.

Mai suntu și alte multe funcțiuni, prin cari s'ar' poté aratã și probã auctoritatea hierarchiei besericesci, ci credu cu s. Ignatiu, cã și aceste trei suntu de ajunsu spre a ne convinge, cã acést'a e una instituțiune divină, carea e cea mai salutară pentru societatea omenésca, și pre langa tote periclele va esiste pana candu va sustã acést'a societate.

II.

Ierarchi'a besericésca e una icóna viua a altei ierarchii invisibile, a ierarchiei ceresci adeca a angeriloru, cari suntu creati înainte de omu, și su mai perfecti decãtu omulu. Se meditamu acum cu serioșitate asupra acestoru fientie marete, și se vedemu ce suntu? și ce ocupațiune principala au? „Ei suntu spirite curate, marginite, inse mai superiori decatu omenii, au minte și voia libera, inse nu au corpu, — suntu în legatura cu noi, și se nesuiescu a promovã mantuirea nostra“.

Esistenti'a angeriloru o demustra s. scriptura în forte multe locuri de es. unu angeru a pusu Domnedieu la usi'a paradisiului, cã se-lu padiésca; angeri s'au aratatu lui Avramu în valea Mambre, unu angeru l'a opritu se nu sacrifice pre Isacu; unu angeru a mangaiatu pre Agar în desiertu; unu angeru a condusu pre Tobi'a celu teneru în calatori'a s'a, a vindecatu ochii tatane-so, și a mantuitu pre Sar'a fi'a lui Raguelu de spiritulu necuratu; unu angeru a paditu pre Iudit'a în castrele lui Olofernu; unu angeru a nutritu pre Danielu în grop'a leiloru, unu angeru ia descoperitu profeti'a despre venirea Mesiei preste 70 septemani de ani; unu angeru s'a aretatu preotului Zaharia și a predisu nascerea lui Joannu Botezatoriulu; unu angeru a anuntiatu Prea santei fetiore Mari'a nascerea Mantuitoriulu; angeri au descoperitu pastoriiloru, cã s'a nascutu Isusu, angeri iau sierbitu dupa

ce a invinsu ispit'a satanei; angeri s'au scoboritu la mommentulu lui Isusu, și au resturnatu pietr'a dupa ce a inviatu; angeri s'au aretatu la înaltiarea lui Isusu la ceriu, și i-au anuntiatu a dóu'a venire la judecata; unu angeru a eliberatu pre apostoli și pre s. Petru din carceru. — Asia catu nice unu adeveru de credintia nu se pote demustrã cu mai multe argumente biblice cã esistenti'a angeriloru, de ace'a s. Gregoriu marele dice: „cumcã exista angeri areta s. scriptura mai pre fia-care foia (hom. 34). Dar' ce ne mai trebue alte argumente? candu insusi creatoriulu angeriloru dice despre angerii paditori ai prunciloru: „angerii loru purureu vedu faci'a Tatalai meu, carele este în ceriuri“ (Mat. 18. v. 10). Er' catra s. Petru pre muntele Olivetului: „au nu potu rogã pre Tatalu meu și mi-va tramite mai multu cã 12 legione de angeri (Mat. 26, 53) — Din locurile aceste biblice se vede, cã angerii suntu fientie, cari implinescu mandatulu lui Domnedieu, veghiaza preste ómeni, i apera, i conducu, stáu la tronulu lui Domnedieu, lu adora, lauda și marescu. Deci pururea ocuru cã rationali, liberi, și de sine lucratori, prin urmare suntu fientie personali. — Cã suntu fientie curatu spiritali, areta Marele apostolu Pavelu la Evrei 1, 14: „Au nu toti angerii suntu spirite sierbitórie?“ Er' angerii cei rei dice Mantuitoriulu în evangeli'a de adi: „Nu ve bucurati cã spiritele se pléca vóne?“ (Luc'a 10, 20) — Mai incolo cã suntu creaturele lui Domnedieu, aréta s. apostolu Pavelu la Colos. 1, 16: „Cã intru dînsulu s'a ziditu tote în ceriu și pre pământu, vediate și nevediate, ori tronurile, ori domniele, ori principatele, ori potestatile, tote prin dînsulu și intru dînsulu s'au creatu“.

Acum deca angerii nu au corpu, pote se întrebe cineva: pentru ce au aparutu adeseori în forma omenésca? la objectiunea acést'a vei respunde: form'a omenesca au îmbracatu-o numai pre catuva tempu, cã se comuce în modu visibilu cu omenii, la carii au fostu tramisi, precum dice angerulu Rafailu cãtra Tobi'a 12. 19: „eu am mancatu și am beutu cu voi la parere, inse mancu mancaru nevediate și béu beuturi, cari omenii nu le potu vedé“. — Seau se pote face alta objectiune: cã deca angerii suntu spirite, este ceva rangu, ceva destingere între ele? Este, cãci dupa adeverirea s. scripturi suntu impartiti în 9 coruri seau cete angeresci dintre cari 7 le enumera santulu Paulu (Rom. 8. 38. Col. 1, Efes.), ér' 2. profetulu Isai'a la c. 6, 2; și 37, 16, aceste suntu: angeri, archangeli, tarji, poteri, domniri, principate, tronuri, cheruvimi, și serafimi, cari toti dupa s. Gregoriu marele si- au funcțiunile loru diverse d. e. angerii și archangelii ne padiescu pre noi, ne anuncia lucrările cele mai importante, tariel facu minuni, poterile au supuse spiritele întunerecului s. m. — De aci se vede, cã

in ierarchi'a ceresca inca suntu graduri, cá si in ce'a besericésca depre pamentu, si apoi desi scienti'a angeriloru intrece tota scienti'a omenesca, si e comuna la toti, totusi una clasa intrece pre alt'a cu intieptiunea si preceperea. Asia ne spune apostolulu Paulu in I. Cor. 15 41 despre ei dicensu: „*alt'a e marirea sovelui si alt'a marirea lunei, si alt'a a steleloru, cáci sté de sté se deosebescé in marire*“, asia suntu si angerii, unii mai inalti in gloria decatu altii, dupa diversitatea gratiei, cu carea suntu infrunsetiati, si cei mai inalti suntu archangelii, dintre cari suntu cunoscuti 3: *Mihailu, Gavrilu si Rafailu*. — Parintii besericesci afirma, cá Domnedieu a descoperitu toturoru angeriloru misteriu intruparei Cuventulu, si i-a obligatu a adorá Cuventulu ce se va intrupá: „*se-lu adoreze pre Elu toti angerii lui*“ dice s. Paulu (Cor. 1. 6); inse preceptulu acest'a multi nu voira alu ascultá si impliní, cá unu ceva detragatoriu din natur'a si demnitatea loru. Luciferu fú ducele celoru neascultatori, ér' s. Michaielu alu celoru ascultatori, deci „*lupta mare s'a facutu in ceriu*“ dice sântulu Joanu in Apoc. 12, 7. — mare cu privire la locu fiendu in ceriu nu pre pamentu, mare cu privire la *persone*, fiendu intre angeri nu intre omeni debili, — mare cu privire la *motiv* fiendu Christosu seau Cuventulu ce se va intrupá, — mare cu privire la *modu*, fiendcá a constatu in diversitatea intielesului si a voiei. Archangelulu Mihailu avendu devis'a: „*cine e cá Domnedieu*“ a invinsu. Resultatulu acestei lupte ni-lu spune Cuventulu eternu dupa ce s'a intrupatu in Evangeli'a de adi, candu dice: „*vediu' am pre satan'a cá unu fulgeru cadiendu din ceriu*“, Da, a cadiutu dimpreuna cu sét'a s'a, si acestia s'au facutu apoi inimicii lui Domnedieu si ai omeniloru, cari aruncati din ceriu pentru neascultarea loru, se nesuiescu a ne seduce la pecate, a ne departá de Domnedieu si a ne rapí in nefericirea, in carea jacu ei. — Din contra ángerii cei bunu ne iubescu, fiendcá iubescu pre Domnedieu, a carui asemenare o privescu in noi, ne iubescu fiendcá Domnedieu ne iubescé, se roga pentru noi si ne indemna la fapte bune, de ace'a s. beserica a dedicatu diu'a a dou'a din septemana (Lunea) in onorea angeriloru, si a statoritu serbatori'a de adi in onorea archangeliloru Michailu si Gavrilu si ale toturoru poteriloru ceresci, de acároru aperare si scutire ne rogamu in tropariulu dilei si serbatoarei de adi.

III.

Iubitiloru crestini! In cartea esirei cap. 25 v. 19—22, aflámu urmatori'a dispusetiune, ce i-o prescrie Domnedieu lui Moise: „*si vei face doi cheruvimi de auru versati si vei pune pre ei de amendoue laturile Propitiatoriuului... si me voiu aretá tie de acolo*“, adeca voiu face cá se cunosci, cá eu acolo sum. Sciti

este acelu Propitiatoriu in besericele nóstre? Este insusi dommulu nostru Isusu Christosu, care se pastréza in s. sacramentu alu altariulu, e presente in sacrificiulu eucharisticu, ce in *esentiu* e totu unulu cu sacrificiulu de pre cruce. Ore pote se cugetá cá angerii se nu insotiésca si incungiure pre Dommulu si Creatoriuulu loru? nice de cum. De ace'a credinti'a crestina sustiene, cá cetele angeriloru descindu in continuu in besericele nostre, spre a adorá s. sacrificiu, si a ne duce rogatiunile nostre la tronulu Parintelui cerescu. Inse fiendcá pre angeri nu-i potemu vedé, de ace'a beseric'a a dispusu a se face tipurile si iconele loru in apropierea crucifiptului.

Priviti numai susu pre frontariulu s. altariu, si ve-ti vedé tipurile celoru doi angeri, ei ingenunchia de a drépt'a si de a stang'a Crucifiptului, lu adoréza cu capetele plecate, aretându cu manile spre santulu potiru. Eta J. crestini pentru-ce ne pune beseric'a inaintea ochiloru tipurile angeriloru, vrendu se ne arete, cá Mantuitoriuulu celu crucifiptu aieavea e de facia in s. Eucharistia, si ángerii in modu invisibilu chiaru asia lu- lauda, marescu si adoréza, precum lu adoréza in ceriuri; si de odata noue se ne sierbesca de exemplu, cum avemu se ne portamu sub decursulu santei liturgie, si cu ce sentimente si cugete se ne presentamu in locasiulu acest'a santu. Cuncá acestia ne vedu ne spune Mantuitoriuulu la s. ev. Luc'a 15, 10, unde dice „*cá angerii lui Domnedieu se bucura de unu pacatosu, care se întórce*“. Déca dar' se bucura de întórcerea nostra, urméza cá se si intristéza de pecatele nostre; er' deca se bucura si se intristéza de noi, se presupune, cá ei ne observéza, ochii loru suntu indreptati asupr'a lucrariiloru nóstre. Deci *presenti'a angeriloru* adoratori, au nu va face de rusine pre acei crestini, cari vinu in cas'a Domnului numai din datina, cá se vedea seau se fie vedinti, fára intentiune de a adorá pre Isusu dupa cuvenintia? Ce se dicemu de aceia, cari se areta reci, indiferenti, suntu imprasciati si de abia 'si pléca capulu la pre-facere? suntu aceste semne de credintia, reverintia si adoratiune cátra Isusu celu ce s'a sacrificatu pentru noi? E dubiu, pentru-cá asia si unu necredintiosu se póte portá. Apoi e dorerosu, cá in tempulu nostru se afla multi de aceia, cari punendu multu pre cunoscintiele loru restrinse, ametiti de fumulu ambiutiunei si superbiei, si tienu dediosire a aretá semne de evlavia si adoratiune, dicundu, cá acele se tienu de preoti etc. Inse ce'a ce credu ángerii, se nu pota crede si densii cá fientie cu multu mai inferiore? si ce adoréza angerii se nu fia demnu si de adoratiunea loru? De buna séma adoratiunea ace'a nu-i va dediosí; Daru se punemu, cá ei, au un'a minte geniale, talentulu loru intrece mii de talente, totusi facultatile loru intipuite nu se potu mesurá cu ratiunea celui

din urma angeru de clas'a ultima. Deci deca aceste spirite agere credu, ca Isusu e presente in s. sacrificiu, si-lu adoreza, fiinduca lu vedu, de securu va poté crede ori ce omu fara de a rataci, pentruc'a angerii nu ratacescu. Apoi cumca angerii au cunoscentie mai superioare si mai chiare se vede din urmatoriele:

a) E adeveratu, ca cu telescopulu cunoscemu corpurile ceresci din departarea cea mare, calculamu cursulu lor, inse angerii au cercetatu acele corpuru, le concomiteza in cursulu lor; b) cunoscemu productele naturali ale pamentului din descrierile caletorilor, seau insine amu facutu caletorii, inse spiritele aceste potenti cu intial'a si spiritualitatea lor calatorescu mai multu intr'umu minutu decatu noi in tota viet'a; regatu, poporu, familia, portu, cetate, desiertu, mare, polu nordicu ori sudicu, nimicu nu scapa neobservatu de densii, prin urmare, ce ajungu cunoscentiele nostre geografice facia cu scienti'a lor cea sacra: c) Cu ajutoriulu chemiei descompunemu mineralele in elementele sale, angerii le strabatu si patrundu cu vederea; d) Mai incolo observamu venturile, aerulu, electricitatea, facemu conclusiuni, si pre aceste conclusiuni nescure ne basamu teoremele si axiomele scientifice, er' angerii caletorescu cu venturile, locuescu cu norii electrici, descindu in fundulu marei, ma strabatu in sinulu pamentului pana la centru. e) Cu anii studiamu istori'a poporaloru, inse facia cu angerii avemu numai nesce fragmente obscure, pentru-ca ei suntu mai vechi decatu *sistemulu nostru solaru*, au fostu de facia la crearea pamentului, evenimentele celea mari naturali si straformarile pamentului le-au vediutu din apropiare, ei au *urmaritu omenimea* dela crearea ei pana la latirea ei presenta, prin urmare potemu-ne asemena scienti'a nostra cu a lor? seau a o tiené mai multu decatu cunoscenti'a unui incepetoriu (pruncu)?

Vediuta-ti iubitiloru crestini, ce demnitate, ce oficiu domnediescu are preotulu ca administratoru alu s. taine, ca predicatoru alu cuventului celui domnediescu de pre cathedra, ca ascultatori alu peccatorulu in scaunulu marturisirei si preste totu ca unu adeveratu parente sufletescu a turimei incredintiate lui.

Vediuta-ti din celea dise ce fientie maretie suntu angerii cei buni — vediuta-ti catu de tare se bucura ei pentru intorcerea unui peccatosu, si catu de multu se intristéza pentru peccatele nostre. Vede-ti dara iubitiloru si fti ascultatori de preoti — de parentii vostri sufletesci, urmati sfaturile lor celea bune si ve indreptati viet'a vostra spre totu lucrulu bunu si placutu lui Domnedieu; éra pre angerii cei buni avendu-i totu de una inaintea ochiloru vostri, rogati pre Domnedieu Tatalu, ca se ve sté intru ajutoriu prin s. sei angeri, ca asia indreptati in viet'a acést'a se ve poteti bucura in cea alalta de vederea la facia alui Domnedieu si a Santiloru Sei angeri. Aminu.

Revista.

(Joan'a papis'a si „Tribun'a“ din Sibiu). Pentru combaterea istoriei despre „Joan'a papis'a si a ceremonialului de investire alu papiloru reproduse cine scie din ce isvoru turbure de „Tribun'a“, din Sibiu in numerulu 226 din 19/7 a. c. au pasitu mai multi teologi romani gr. catolici; inse dupa-ce mai inainte decatu toti a prinsu a combate aceea scire tendentiosa unulu din cei mai deaprove colaboratori ai foiei besericesci, manuscritele celoraltu de o cam data se seponu. Atatu scriitorii catolici catu si celi protestantici de multu au relegatu istori'a despre Joan'a papis'a in catalogulu scornituriloru. Insusu Fotiu altcum prea iscusitu barbata si deodata celu mai aprigu inimicu alu pontificiloru romani nu a reproduse in scrierile lui acea naratiune, cu tote ca i-ar' fi fostu prea bine venita, deca ar' fi adlatu in ea ceva umbra de adeveru. Ore Tribun'a se fia mai iscusita si mai indrasnetia si decatu Fotiu?! Ce omu seriosu va dá crediementu in diu'a de astadi celoru ce le reproduce Tribun'a fora nice o sfela despre ceremonialulu de investitura alu pontificiloru? Mai bine ar' face Tribun'a, deca ar' propune cetitoriloru ei mai din apropiare si mai din departare lucruri mai cu gustu si mai demne de crediutu.

(Edificarea besericeii din Chizdi'a in dieces'a gr-cat. a Lugosiului). In dieces'a romana gr. catolica a Lugosiului se desfasiaura un'a activitate demna de tota laud'a. Clerulu de acolo in contielegere cu poporulu lucra cu zelu neobositu pentru ridicarea si consolidarea besericeiloru, ce erau decadiute. E fapta recunoscuta, ca poporulu romanu, deca e bine condusu de mai marii sei, nu se subtrage dela sacrificiele posibile, ce se ceru dela elu pentru cause si intreprinderi besericesci. Un'a viia dovada despre acést'a suntu si prestatiunile insemnate, cu cari poporenii gr. catolici din Chizdi'a concurgu la edificarea besericeii celei noue. Cu respectu la edificarea besericeii din cestiune, ni se scire din Lugosiu cu datulu 19 Octobre a. c. ca in parochi'a gr.-catolica a Chizdiei in protopopiatulu Temisioarei, s'a inceputu la 1 Septembrie a. c. edificarea unei beserice noue sub conducerea intreprindetoriului Sierbanu si fiulu din Lipov'a. Spre scopulu edificarii besericeii din cestiune, ce stá sub patronatulu fondului religionariu alu Ungariei, Ministrulu de culte cu datulu 17 Maiu a. c. Nr. 9675 s'a induratu a aplicadá din numitulu fondu sum'a de 18,886 fl. 47 cr. v. a., ér' comun'a besericesca din partea sa s'a obligatu a prestá 4.433 dile de lucru cu palm'a, si 3254 dile de lucru cu carulu pretiuite in bani in 10,054 fl. 40 cr. v. a.

Faca si alti credintiosi din provinci'a nostra in asemena casuri ca demnii Chizdieni!

(Denumiri si promovari la varie oficie in dieces'a romana gr. catolica a Oradei mari). Dr. *Joanu Ciceronescu* fostulu vicereктору in seminariulu romanu gr. catolicu Oradani s'a denumitu de *secretariu episcopescu* in loculu lui *Silviu Rezei* carele dupa alegerea-i de deputatu dietale s'a mutatu la Budapest'a: *Moise Nesiu* fostu prefectu in seminariulu mai susu numitu s'a promovatu la oficiulu de *vicereктору* in acelasi seminariu: *Samoilu Ciceronescu* fostu actuariu la cancelari'a episcopésca s'a denumitu de *prefectu* in seminariu; ér' *Felicianu Branu* teologu absolutu in seminariulu centralu din Bud'apest'a si deodata rigorosantu de s. teologia s'a denumitu de *actuariu* la cancelari'a episcopésca.

Partea scolastică.

Ce putem accepta de la familie?

Iubirea, anim'a edifica acelu marețiu sanctuarium, ce numim familia. De ca de bas'a familiei privim iubirea, atunci acolo va domni numai pacea adevărată și fericirea reală. Fericit e omul, acaru leaganu se afla în atare sanctuarium și carele și-capata creșterea în atmosfer'a iubirei. Vieti'a, educatiunea fia-carui omu se începe la vatr'a, la leaganulu familiarium, și de aci se potu explica detorintiele celea extraordinare ale familiei în ce'a ce atinge venitorulu omenimei; cu atât mai vârtos, că-ci isvorulu strabunu și vetr'a perpetua a totu ce e salutarium în vietia, adevăta a moralei, a culturii și a fericirii este famili'a. Cându e vorba despre educatiunea copilului, famili'a asia trebuie se fia în contr'a slabitiunilor și ratecilor vietiei, că și parafulgerulu în covoiulu tempestatilor; că și parafulgerulu, pre virvulu carui'a în loculu laminei de auru trebuie se strălucășca pietatea religioasă, grațitudinea și iubirea, în cari se frangu acestea slabitiuni și rateciri fora că se pota intră în casa cu efectulu loru celu derimatoriu.

Una atare famili'a, carea e lipsita de simțimentulu curatu și pietatea religioasă, nu pôte nasce spirite nobile; fetulu atarei familie pôte fi întregu și tare în corp, dar' zapatacitu în spirit; unulu că acel'a în lupt'a pentru esistenția usioru va fi invinsu. Din contra, deca tinerulu va eși din cas'a parintiesca înarmatu cu morala curată și cu consciinția întărită, — volburile vietiei i-potu sfășia anim'a, dar' în mijloculu restritelor va ști unde este isvorulu, la care se se recreeze și din care se-si scôta putere la continuarea luptei, va ști, că acestu isvoru este: *mangaiarea religiosității*.

Famili'a, ce desvôlta astufeliu de efecte în educatiunea copiilor, cu dreptu cuventu se pôte privi de institutiunea cea mai salutară a omeniei. Binecuventurile ei și-revarsa radiele sale datatorie de vietia și asupr'a tîmpurilor mai târdie, și în ea ângerulu custode a moralei curate, a gustulu finu, a pacei, a indestulirei este *mam'a!*

Ce binecuventare nespusa este pentru copii, pentru familia una mamă brava, bună, virtuoasă! ea influințieza asupra tinerelor sale mladitii, că și unu sôre blându de primaver'a și simțimentele copiilor sei se desvôlta cu putere în solulu iubirei sale celei blânde. Oh, meritele unei mame brave suntu multifarie! mam'a iubitoria sta la leaganulu copilului seu alesiuindu-i tóta suflarea, petrece nopti fora de somnu, și se nisuesce în gradulu celu mai înaltu alu pacientiei a-si stringe la sinu copilulu, nu se obosescă neci odată, și asia dîcîndu se jertfescă îngrigirii copilului seu. Copilulu tôte acestea le sîmte, se alipesce de mam'a sa cu una iubire fora margini; deci e lucru evidentu, cumcâ prim'a detorintia a mamei e, că ea se desvôlta în

anim'a, în sufletulu copilului seu embrionulu a totu ce e frumosu, nobilu și bunu, că ea se presere în sinulu lui sementi'a pietatei religioase, a moralitatei, pentru-că acêșta nimenea nu o pote face mai bine, decâtu ea — ea este celu de ântâiu și celu mai mare instructoru, educatoriulu alu familiei, alu copiiloru sei.

Deca activitatea mamei nu lucrăza în astfeliu de directiune, anim'a copilului devine numai focularium alu fierberii și luptei, sufletulu lui va fi impresuratu de splendorea insielatôria alor mii de pasiuni și afecte. Activitatea familiei și mai alesu a mamei trebuie se lucreze în directiune religioasă. Mam'a se aiba de spriginu întru tôte: *religiunea, moralitatea curată!* pentru-că fora de acestea nu se pote creă familia, caminu, unde se domnășca iubire tienutoria, pace și liniste, unde se se pôta odichni anim'a sfășiată, chinuită după fatigiele dilnice, după insielarile vietiei.

Famili'a stricată prin moral'a rea, sanctuariulu familiarium sdruncinatu nu pôte fi locuinti'a pacei, fericirii, iubirei și indestulirei, ci acolo vietia este aridă și dilele ei nu potu aduce nici unu bine. Deci în prim'a linia se poftescă, că educatiunea copilului în cerculu familiarium se se întemple pre basă *religiună*; căci numai asia potu fi copii spre bucuri'a parintiloru și spre folosulu societatei, — numai asia potu privi și ei spre unu venitoriu fericit.

Deca acum famili'a este asediată pre una basă morală, atunci se domnășca în cerculu ei iubirea cea mai curată! Parentii se-si iubescă copii, membrii familiei se se iubescă unulu pre altulu! Parentii în educatiune au se considere de mijloculu celu mai eficace iubirea, dar' pentru ace'a nu trebuie se treacă cu vederea greșielele copiiloru sei.

Desvôltarea copilului se fia insocită de elementulu iubirei, fiindu-că una atare desvôltare neci odată nu va avé unu resultatu reu. Copilulu astufeliu crescutu va fi multumitoriu. va fi gratu; elu va avé una anima cultă, de ôre-ce i-a datu educatiunea ace'a anima, de la carea și-a luat originea anim'a lui, ace'a anima, în carea suntu tôte firele simțimentelor copilului, — și acêșta este anim'a maternă! Mam'a este prim'a educatôria a omeniei! Barbatulu se desvôlta mintea, anim'a inse se o cultiveze mam'a! Acêșta activitate sublîmă a mamei forte nimeritu o caracterizeza Castelarulu Emîlu Byron, candu dîce: „*Deca simțiesci în anim'a ta una sioptire bună, deca nutresci dorintia de a sterge lacrimile suferitoriloru, de a ajutâ pre celu nefericitu, de a-ti împarti și ultim'a bucatura cu celu flumendu, de a te aruncâ în braciile morței pentru-că se poti mantui vietia deapropelului teu — întorcete și vei aflâ lângă tine umbr'a iubita a mamei tale, carea că și unu ângerulu paditoriu sioptescă animei tale cugetele celea bune. Mintea, cartile, scôlele și tatalu altuiescu în noi ideiele celea bune, dara simțimentele*

totudecama le cascigamu dela mam'a n'otra, caracterulu lu-farméza mamele."

Cuvențele acestea suntu pururea frumóse si drepte. Pre l'anga cultivarea animei parentii se se ingrigésc'a si se desvólte in copii si tari'a caracterului, pentru-cá omulu, carele are tari'a de caracteru nu cade usioru sub greutatea plagiloru vietiei. Desvoltarea caracterului este unu lucru tare ponderosu; la cine se observa lips'a echilibrului moralu, acei'a este capace de tóte relele, — de aci provine, cá forte adeseori omeni culti, inteligenti se dimitu la faptele celea mai de diosu si mai teribile si in persón'a loru blameza omenimea. Anim'a si ratiunea trebue cultivate in legatura de asemenea. Parintii se-si dedé copiii la totu ce e bunu — se se ocupe cu ei — la ce altcum le da destula ocaziune curiositatea copilulu de a scí. Cu câte intrebari s'a indatenatu copilasiulu a agredá asia d'icundu pre tatalu seu si pre mam'a sa, si ce pierdere mare si lucru de condamnatu e, déca nu-i le baga in sema; din contra, déca mam'a intrebuintiéza ocaziunea, da desluciri, insira si spune esemple frumóse, morali, cátu de multu póte folosí copilulu seu. Atari instructiuni date de tata si mama au asia mare impresiune, incátu copilulu nici odata nu le va uitá. Pentru-cá copilulu se póta cunósce partea avanta-giosa a binelui, a frumosului, si neplacerile gresielei, — si la acóst'a trebue invetiatu in familia mai alesu prin esemple nobile. Copilulu cunósce, invetia in cereulu parintiescu fidelitatea, modesti'a, stim'a, iubirea de dreptate, — pace si labóre; le invetia tóte acestea, déca parentii se voru ingrigí. Tote acestea altcum se tienu si de problem'a scolei, inse activitatea scólei numai atunci va avé succesu, déca copilulu va audí si dela parenti, cumcá celea invetiate in scóla suntu corecte si de folosu, pentru-cá inaintea lui parentii forméza forulu celu mai inaltu.

Ce dauna mare, cá famili'a de multe ori se izoléza de scóla; cátu de doritu si de necesariu ar' fi, cá ambele se progreseze paralelu, se-si controleze activitatea reciprocu, — se se intereseze un'a de alt'a! Cu multu mai curundu si mai fundamentalu ar' cunósce invetiatoriulu dispusetiunea invetiaceiloru sei, cu multu mai bine li-ar' scí slabitiunile, déca parentii n'ar' fi asia de straini facia de scóla, si ce e mai multu facia de invetiatoriu. Famili'a si scól'a, parintii si invetiatorii au acel'asiu scopu si totusi ce intêmplare rara si exceptionala este intêlnirea loru! Famili'a si scól'a trebue se se pricépa un'a pre alt'a, cáci ambele lucra si se ostenescu pentru unu venitoriu mai ferice si scól'a numai atunci va fi in stare se satisfaca chiamarei sale, déca famili'a a pusu educatiunei una basa segura.

A. Uilacanu.

Originea limbii (vorbirei).

(Etnografia).

In „Foi'a scolastica“ ce a fostu aparutu in Blasiu si redactata de profesorulu *Joanu Germanu* amu fostu tractatu partea fisica a omului din punctu de vedere etnograficu

schitiéndu pre scurtu diferitele relatiuni dintre diferitele parti constitutive ale corpului omenescu, ce altcum este o tema apartienutoria mai multu de anatomia si fisiologia decâtu de etnografia din care punctu de vedere scrisesemu. Totu acolo amu fostu disu cá nu perulu, craniulu, secamenulu ochiului ori form'a buzeloru suntu *esclusivu* proprietatile, cari facu pre omu *omu* in intielesulu strictu alu cuvêntului, ci mai suntu afara de aceste si alte insusiri, cari inaltia pre omu preste tote fiintiele visibile. Intre aceste insusiri primul locu-lu cuprinde la totu casulu limb'a articulata séu facultatea de a vorbi. In cele urmatorie vomu reincepe firulu tractatului intreruptu in susu numit'a foia si vomu tractá despre originea limbii mai antaiu din punctu de vedere etnograficu si dupa ace'a din punctu de vedere filosoficu, éra alte referentie tehnice prin cari a trecutu si s'a desvoltatu omulu primitivu le vomu restringe puru pre langa etnografia.

Prim'a caracteristica a unui poporu, a unei natiuni este limb'a, apoi datinele, moravurile, convictiunile religiose, referentiele politice si sociali in cari se misca si se desvolta respectivulu poporu. Poporele si-au intemeiatu esistenti'a in decursulu vécuriloru pre bas'a unor anumite relatiuni sociali séu pre scurtu istori'a este ace'a, ce intemeiazza poporele si totu istori'a este ace'a, ce se manifestéza nu atát'a prin lucruri extreme, cátu mai vórtosu prin insusiri spirituali si intelectuali ce le afla in sinulu poporeloru si le desvolta mai departe, si cu cátu unu poporu are insusiri mai pregnante, cu atátu mai tare se scie pre sine valorá intre celelalte popore.

Mai pre susu de tote limb'a articulata este acelu parate indistructibilu, ce cu deosebire distinge pre omu de animalu fia acést'a chiar' si numai din punctu de vedere etnograficu. Aci este spartur'a cea mai mare, ce nu i-a succesu a o repará neci unui fisiologu séu antropologu pana in presinte si se pote dice cu securitate, cá neci pre venitoriu. In tote dilele esprimámu, cá multe dintre animalele ce traiescu in societate si- potu comunicá unele cu altele sentiementele interne si se potu intielege intre sine, asia spre es. furnicele dupa observarile naturalistiloru suntu conduse de unu atare sentiementu comunu incátu in tempu de periclu fiindu amenintiate de vre-o actiune esterna se ajuta imprumutatu unele pre altele si cele atacate comunica periculu cu altele, cá acestea se grabesca spre aperare comuna.

Mai departe, potemu dice, cá albinele suntu in stare a dá unele sunete, din cari albinologii conchidu la anumite afectiuni interne ale acelor'a. Ce se dicemu despre cáne, care prin latratulu seu e in stare a-si descoperi stapanului seu aci iritatiunea, aci bucuri'a, fric'a, supunerea, presimtirea etc?! E de miratu, cá cánele dupa observările specialistiloru numai fiindu intre omeni latra, asia incátu deca este isolatu de omeni, uita a latrá. S'au aflatu adeca câni, cari scapându de periclu, séu pierdienduse de stapâniiloru loru s'au abatutu la insulele mai de aprópe si aci au traitu mai departe in

stare parasita; spre cea mai mare mirare a omenilor inuse acesti câni cându au fostu reafliati numai sciau séu numai potéu latrá si numai mai târdiu in societatea omenilor incepura éra a-si manifestá prin latratu diversele simtiri cá si candu dela omu si-ar' fi invetiatu limb'a! (prelegeri universitare de prof. Dr. J. Hunfalvy).

E certu dara, cá si animalele se întielegu între sine, unele prin sunete diverse, altele prin misicari anumite ma nu numai între sine, ci chiar' si facia de omu animalulu si-areta priceperea s'a. Elefantulu pare cá întielege cându lu-vorbesci de bine, cându lu-batujocoresci séu cându esti amicabilu cu elu! Inse ori câtu de perfecte se fia sunetele animaleloru cum de es. a papagalului, care e in stare se exprime chiar' si silabe întregi, acést'a nu se pote numi limba omenésca, limba articulata, pentrucá la asia ceva se recere cugetare, abstragere, despre ce la animalu nu pote fi vorba. Apoi limb'a omenésca tocma prin ace'a se distinge de limb'a animalului — se ne folosimu de acestu terminu, — cá acea nu numai semtiamente si afectuni interne e in stare se exprime, ci si cugete si concepte asia încátu aceleasi cugete e in stare a le strêni si in altii. Acést'a facultate a omului e ace'a, ce se numesce *limba articulata* pentrucá consta din sunete articulate si nu numai din sunete simple cá limba animaleloru. Deosebindu-se omulu si prin limba de animalu se nasce întrebarea: care este originea limbei articulate si de ce limba s'au folositu omenii primitivi?

Cu resolvirea acestei cestiuni pre câtu de interesanta pre atátu si de grea s'au ocupatu deja si pana acum limbistii si filologii dar' la unu resultatu positivu pre acést'a cale nu au potutu ajunge. Unii dicu cá *omulu elu insusi si-a creatu limb'a si cá omulu vorbesce articulatu este meritulu seu propriu*; altii éra afirmá, cá *omulu ar' fi primitu limb'a séu facultatea de a vorbi dela o potere mai inalta* asia încátu avêndu odata acést'a facultate, omulu si-a potutu creá limb'a la inceputu pre incetulu éra mai târdiu, progresându si in privinti'a civilizatiunei si a culturai a avutu lipsa de mai multe expresiuni, de mai multe concepte si combinatiuni, cari tote reclamau anumite cuvinte prin cari se se exprime acele concepte, idei si combinatiuni; astu-feliu limb'a se totu cultivá, se totu inavuti pana in dilele nóstre si se va continuá si acestu procesu de aci înainte.

Cei cari apera parerea cea dintâiu se lupta forte cu multe greutáti cá se reésa invingatori preste parerea contraria adeca preste parerea a dou'a, dar' lupta zadaznica! pentru cá dicu ei: „*desi afirmamu acést'a, totusi e forte greu a esplicá originea limbei*“*.

S. P. Radu.

Pregatiri la scriptologia.

Vorbindu in numerulu precedente despre exercitiile verbali cá pregatire la scriptologia si ilustrându procedur'a cu unu esemplu descompunendu seau desfacându dicerea

*) Prelectiuni din etnografi'a generale tienute la universitatea din B.-pest'a de profesorulu Dr. J. Hunfalvi in an. scolasticu 1879/80.

in pãrtile sale constitutive, cari suntu *cuvintele*; — ér' *cuvintele* desfacându-le asemenea in pãrtile sale, din cari su-compuse, cari se numescu *silabe*; — si mai departe silabele desfacându-le totu asemenea in pãrtile sale, cari se numescu *sunete*, — amu ajnsu la *elementele* vorbirei pre cale descompunatoria seau analitica.

La întregu procesulu acest'a, carele se continua paralelu pre lãnga prelectiunile intuitive din alte obiecte si carele duréza 3—4 septemani, elevii se tienu in activitate via continua. In urm'a carei'a mai târdioru insii audiendu cutare si cutare dicere ori cuvêntu, de sine incepu a-le descompune seau desface in tocm'a dupa cum le au descompusu pre altele in scóla sub conducerea docentelui.

La tratarea exercitiiloru acestor'a inca nu trebuie trecutu cu vederea principiulu: *dela usioru, la greu*. De ace'a trebuie, la inceputulu loru, se aléga cuvinte de acelea, in cari se afla numai câte una consumatória in un'a si ace'a-si silaba. De óre-ce in casulu acest'a le potu descompune mai usioru si potu observá si distinge mai esactu cu organulu audiului singuratecile sunete seau elemente, din care este compusu cuvêntulu, dicerea si vorbirea. Dupa ace'a trecându la mai greu póte alege graduatu cuvinte, in cari in un'a si ace'a-si silaba se ocure si câte dóue consumatórie. Pentru-cá fiendu-le organulu audiului deja exercitatu, le póte observá si distinge usioru unele de altele si asia le póte si descompune. Precându din contra, déca nu vomu observá principiulu citatu mai susu, atunci voru intempiná greutate in descompunere si scopulu nu se ajunge in esactitatea receruta.

Paralelu cu acestea in alte óre separatu incepe cu:

2. *Exercitii de orientare in spatiu*, cari asemenea suntu de lipsa absoluta cá pregatire la scriptologia.

La esecitiile acestea se deprinde si desvólta organulu vederei prin privire imediata.

Pertractându-se. pâna aici, intuitive unele si altele din obiectele din scóla, s'a deschisu calea si la exercitiile despre cari este vòrb'a.

Pusetiunea obiectelor, dupa cum jacu ele in spatiu, este tare relativa. Ea se judeca dupa punctulu de unde stá acél'a, carele voiesce se le observéze. Asia stându docentele vis-a-vi (facia in facia) cu elevii sei, obiectele, cari le da dinsulu stau in drept'a, dela ei voru stá in stâng'a si din contra.

Pusetiunea loru deci se schimba. Dar' nu cá si cum si-ar' mutá locul, ci mutându-se numai punctulu, pre carele se afla acél'a, care vré se observe.

Spre orientarea acést'a docentele provóca pre elevi se-si redice cu totii in susu mân'a cu carea mânca ei de regula. La comanda o lasa in josu. Se repetiesce de dóue—trei ori. Dupa ace'a li-spune: mân'a cu carea mancámu se numesce *drept'a*. Repetiesce acést'a si tu N!!! Acum cu totii in choru!? Cum se numesce ochiulu, care sta de càtra mân'a dreapta, tu N? Sc., ochiulu dreptu! Asemenea urechi'a, carea se afla de càtra man'a drépta,

se numesce urech'a drépta. Petiorulu, carele se afla de càtra mân'a drépta, se numesce petiorulu dreptu. — Cându stà omulu nemisicatu intru unu punctu, atunci tote obiectele, cari jacu in spre drépt'a dela elu, se dicu cà suntu de a drept'a. Cari obiecte se afla de a drept'a vostra aici in scola, tu N? Mai departe, tu N? etc.

In tocma asia procede si cu mân'a stânga. Cum se numesce ochiulu, urechi'a si petiorulu, carele stà de càtra mân'a stânga, tu N??? Cari obiecte se afla de a stâng'a vostra, aici in scola, tu N?

Strapunându-i afara din scóla, i- intréba: ce se afla in drept'a dela scól'a nóstra, tu N??? Acumu ce se afla in stâng'a totu dela scól'a nóstra N??? Intretienându docentele pre elevi câteva minute cu exercitiulu in form'a acést'a, ei incepu a destinge si a intielege, cà ce insemna: in drept'a! in stâng'a! de a drept'a, de a stâng'a. Se urméze probe câtu mai multe, cà cu atâta se orientéza mai bine.

Cu alt'a ocaziune i- invétia a destinge, ce este *de a supra, de desuptu*. Obiectele, cari se afla de a supr'a capului nostru, se dicu cà suntu de a supra. Cari suntu acelea aici in scóla, tu N? Podelele! Cari se mai afla inca de a supra noastra, tu N? Coperisiulu! Ce se mai afla inca de a supr'a nóstra afara din scóla, tu N? Ceriulu! Asemenea obiectele, cari se afla suptu petiórele nóstre, se dicu cà se afla *de desuptu*. Cari suntu acelea, aici in scóla, tu N? Padimentulu! faci'a scólei! Dar' sub padimentu ce se afla, tu N? Pamentulu!

Mai de parte i- invétia a destinge, ce este *de a supr'a de a drépt'a*, — *de a supra de a stâng'a*; — *de desuptu de a drépt'a, de desuptu de a stâng'a*. In midilocu, in midilocu de a supr'a, in midilocu de desuptu, in midilocu de a drépt'a, in midilocu de a stâng'a.

Spre a poté destinge elevii tóte pusetiunile acestea trebuie se-i exercitéze la obiectele din scóla prin intrebări. Cá se se convinga docentele, cà óre intielegu elevii sei acestea pusetiuni si cà prin urmare sciu-se ei orientá, i- scóte alternative la tabla, provocându-i se le arete pre ea seau spre altu obiectu avêndu in mâna o linia ori o nuielutia dupa dictatulu docentelui.

Dupa ace'a i- retiene se faca exercitiile acestea tóte si pre tablitiile loru aretându-le cu cerus'a, totu dupa dictatulu docentului.

Prin exercitiile acestea se orientéza elevii in spatiu. Ce'a-ce este tare de lipsa, pentru-cà desvoltându-le la tîmpulu seu sunetele, totu la tîmpulu seu trebuie se li arete si semnele corespundietórie, pre cari cá se le póta formá trebuie se scie, de unde au se incépa. Dela stâng'a, ori dela drépt'a, de a supr'a, ori de desuptu, de a supr'a de a drépt'a, ori de a stâng'a?

Din acestea se véde, cà intuirea, cá postulatu didacticu face servitie frumóse orientarei eleviloru in spatiu.

Exercitiile acestea si- au insemnatarea loru, — de ace'a nu trebuie tractate cá ceva bagatelu; ci fundamentalu,

pentru-cà pre lînga ace'a, cà pregatescu pre elevi la scriptologia, prin ele se pune spiritulu eleviloru in activitate si invetia a judecá.

G. Munteanu.

Poterea scrisórei si principiulu psichofisicu alu ei.

I

Scrisórea este una deprindere, care ni-o insusimu in etatea nóstra cea mai frageda si tocmai de acea o privimu cá unu lucru prea firescu si mai tardiu, in viétia, nici candu nu ne damu socóta despre valórea ei. Scrisórea inse este art'a cea mai insemnata si admirabila, carea a descoperitu-o vre-una-data spiritulu omenescu.

Toti ómenii, cari nu au cunoscintia despre scrisóre, sunt uimiti, cându, pentru prim'a-óra, vedu cumu se potu intielege alti ómeni între sine prin scrisóre. Se dfee, cà dupa-ce europenii au strabatutu pre insulele de Sandvich, insulanii, cari altu-cumu statéau pre unu nivou culturalu mai inaltu de càtu celiu-lalti insulani, erau de totu uimiti, cându au vediutu pre europeni cetindu carti si scrisori si au intrebatu pre missionariulu Ellis, cà nu este acést'a arta minunata vre una inspiratiune supranaturala?

Impresiunea ce face scrisórea asupra persóneloru, cari nu au ideea despre ea, o descrie fórte clasicu, anglesulu Mariner. In anulu 1806, cându calatorí in Indi'a ostica, elu fú aruncatu cu nai'a prin una fortuna pre insul'a Tonga. Si devení prinsonerulu insulaniloru. Pentru a ferí pre compatriotii sei de una asemenea sórte neplacuta, elu scrise una epistola, in care li areta situatiunea critica in care se aflá si i- roga de a face totu posibilulu pentru-cá se fie eliberatu. Acést'a epistola inse a fostu prinsa si vení in mân'a regelui Finow. In memoriale sale Mariner ne spune istori'a, ce urméza.

Dupa-ce au luat u Finow scrisórea in mâna, inainte de tóte, o priví de tóte partile si incapabilu de a intielege, ce servitiu ar' poteá face unu atare lucru, dete epistol'a unui anglesu, care se aflá pre acea insula si cerú se-i spuna ce insemnéza acestu lucru. Anglesulu traduse unele pasage, cari indestulira fórte pre potentatulu indianu. Posibilitatea de a-si comunicá ideile prin una bucata de hartia, acést'a a surprinsu fórte pre principe. Uimitu de acést'a, regele luá de nou epistol'a in mâna, o cauta in drépt'a, o cauta in stâng'a, o sucesce si o resucesce cu mare nedumerire; inse epistol'a remâne muta pentru elu. Inaltimea s'a se pune pre gânduri si dupa una tacere mai indelungata, regele in urma demandá se chime pre Mariner de facia. Dupa-ce se infaciosiá Mariner, regele i- demanda se scrie ceva.

„Ce se scriu“? intrebá Mariner.

„Scrie numele mieu“ demandá regele.

Mariner a scrisu numele regelui, care chiamá pre cela-laltu anglesu, éra lui Mariner i- demandá a-se întórce si a priví in alt'a parte pentru a face imposibilu una in-

tielegere între acești doi. Intrându anglesulu, regele i-aretă scrisoarea și lu- întrebă, că ce stă pre acést'a hartia; anglesulu inse ceti cu voce tare numele regelui. Cuprinsu de mirare, regele i- smulge hartia din mâna, o întoree și caută din firu în peru și în urmă esclamă:

„Acést'a nu sémēna nici cu mine, nici cu altulu. Unde sunt ochii miei, unde este capulu meu, unde sunt piciorēle mele? Cumu se pōte scī, că aici sum eu“?

Devenindu regele impacientu, demandă lui Mariner a scrie alte lucruri: nume de persōne și de obiecte, cari tōte le cetira anglesulu la momentu. În nedumerirea s'a, regele se demite a lasă, că Mariner se scrie secrete de palatu, cari nu le poteă sci nimene și cari tōte le recitā anglesulu de pre hartia. Incrementu de acést'a descoperire regele se puse pre gânduri și în urma astu-feliu vorbi: se pōte, dīse elu, că esista anumite semne despre lucruri, cari sunt cunoscute atātu scriitorului cătu și cetitorului, semne, prin cari se reproduce lucrulu, cându aceste semne se punu pre hartia.

Pre cumu se vede, regele, în infaciosiarea lucrului, se au apropiatu pucinu de adevēru. Mariner inse se încercă a lumină pre rege, că elu pōte scrie și despre lucruri, pre cari nu le-au vediatu nici candu. Surprinsu de acést'a marturisire neacceptata, regele i- demandă a scrie numele unui altu rege, care a fostu omoritu înainte de a sosī Mariner pre acea insula și surprinderea regelui a crescutu mai tare, cându celu-alaltu anglesu a cetitu și numele acestui rege și plinu de mirare adause: „acestu lucru este celu mai minunatu din câte am vediatu în viēti'a mea“.

Regele numi mai de parte pre altu rege, despre care nici Mariner și nici cēlia-lalti anglesi nu au potutu se aiba scire și, dupa-ce a fostu cetitu numele „Tarky“, caci astu-feliu sa chiamatu acelu rege, regele întrebă, că orbu a fostu séu nu?

Mariner la acestea se încercă a lamurī pre rege, că în scrisōre se însemnéza numai *sunetele numelui* și nu se depinge asia dīcundu in-si persōn'a și că elu trebuie se cunōsca și se scrie separatu atributiunile și însusirile unei persōne seau lucru pentru a poteă fi și acelea cetite. După acést'a lamurire regele dictă: „Tarky orbu la ochiulu stāngu“. Și toti cati au fostu de facia nu s'au potutu mirā de ajunsu, cându și acestu dictatu au fostu cetitu.

Trei-patru ore au întretienutu aceste lucruri minunate pre rege și pre cēlia-lalti indiani, era Mariner mai adause; cu acestu midilocu suntemu în stare a duce sciri în cea mai mare departare fora că acēl'a, care le transpōrta, se aibă scire despre ele și, ce este mai multu, cu acestu midilocu, cu scrisōrea, se potu pastrā intēplaminte pentru tempuri viitorē fora că ele se pierda cătu de pucinu din interesulu și valōrea loru actuala.

Audiendu regele aceste adause: acést'a este una descoperire fōrte nobila și că doresce, că atātu elu cătu și cēlia-lalti insulani se invētie acést'a arta apoi — după pucina cugetare — continuă: acestu lucru, atātu de mi-

nunatu în sine, nu corespondē pentru insul'a Tong'a, pentru-că din momentulu de cându se ar' introduce, pre insula nu se ar' mai intēplă de cătu conspiratiuni și revōlte și că elu însusi nu ar' fi securu de viētia tempu de dōue luni.

(Va urmă). Dr. Paulu Tanco.

Geometri'a în scōl'a poporala.

c) *Metodulu și midilōcele invētiamentului istoricu.*

I. *Metodulu* este calea cea adevērata, carea duce la tūt'a invētiamentului, Disterveg dice, că *omulu numai prin intuitiune petrunde fiint'a lucrurilor și, că numai dēns'a produce în noi zelu pentru invētiatur'a și cultur'a cea adevērata*, adeca că bas'a a ori carui invētiamentu rationalu trebuie se fia intuitiunea.

1. De aci urmăza dara, că și metodulu geometricu trebuie se fia înainte de tōte *intuitivu*. Geometri'a în scōlele poporale trebuie se-si desvōlte adevērurile sale prin *intuitiune* amesuratu gradulu de capacitate a scolarinului; despre demonstrdrea ver unui adevēru în întielesulu lui *Euclidu* nu pōte, dar' nici nu e ertatu se fia vorb'a aci. Tīnēndu sēm'a de acést'a imprejurare, apoi necairea principiulu intuitiunei nu se pōte aplică mai bine decâtu la propunerea *Geometriei*, pentru-că tōte adevērurile și legile geometrice — în cadrele scōlei primarie — se potē observă parte la corpuri, parte la modele și la figuri geometrice. Ar' gresī deci fōrte invētiatoriulu, carele ar' crede, că se pōte aplică cutare adevēru seau lege geometrica fāra de a pune în vederea scolariloru corpulu seau modelulu cutare, seau incai de a-i construi pre tabla figur'a corespondiatōria. În urmăre invētiatoriulu nu va dīce: unu treiunghiū este la basa de 6 dm.; în înaltīme de 4.5 dm.; cătu de mare-i suprafaci'a? — Nici „unu discu rotundu are în diametru 45.9 cm.; cătu i- face suprafaci'a?“ — nici „unu globu de lemnu are radiulu de 25 cm. cătu de mare-i suprafati'a?“ volumulu? *ci va dīce*: „Pre tabla este unu treiunghiū; cătu de mare-i suprafati'a? Judecati, mesurati! computati!“ — „Aici aveti placintariit'a, cătu i- face suprafati'a? Judecati, mesurati, computati!“ „Aici este globulu nostru, cătu de mare-i suprafaci'a? volumulu?“ „Judecati, mesurati, computati?“ Acést'a însemna invētiamentulu geometricu *trebuie se fia intuitivu*.

2. În geometria nu esista unu ce „unulu *lānga* altulu“ relativu la adevēruri și legi — buna ora că la sciintiele naturale, ci numai „unulu *dupa* altulu“. În geometria fia-care descoperire este urmărea celei de mai înainte, fāra de care nu s'ar' fi potutu face. În sciintiele naturale uneori s'au descoperitu legi mai grele, mai complicate înaintea altor'a mai usiōre și mai simple; matematic'a singura procede pretotindēnea dela simplu la compusu, și dela usioru la greu. De aci invētiatoriulu popularu trebuie se tīena contu de acestea principie didactice — aici la geometria, unde principiulu asia numitu alu „concentratiunei invētiamentului“ intimpina mari greutati.

3. Privirea corpurelor, respective a modelelor și a figurelor geometrice se face după un plan fișu bine precisat, pentru-că numai așa se duce ordine în mintea școlarilor,  r' invetatoriului din parte-și încă e scutit de incurcare la propunere. Atare planu *generalu* p te fi urmatoriulu: I. Privirea corpurelor aieva și a figurilor desemnate — urmata de tractarea invetatoriului; II. Resumarea adevurilor și a legilor geometrice; III. Aplicarea.

Nota. C  planu *specialu* p te servi urmatoriulu:

a) Repetirea scurta a celorlalte parcurse deja și pregătirea școlarilor pentru cele următoare.

b) Școlarii privescu corpurile aieva asiediate pentru acestu scopu într'unu locu potrivit d. e. pre masa, eventualu figurele desemnate. Invetatoriulu însuși îndemna și conduce privirea prin întrebări potrivite.

c) Școlarii exprimă scurtu și precisu ce'a ce au observatu.

d) Intuițiunile câștigate prin privire se resuma și se largesc după trebuința totu în modu și pre cale intuitivă. Cu ac ș'a cale se deduc legile și se constata adevurile geometrice.

e) Școlarii exprimă prin desenul ideile câștigate despre formele corpurilor. Ori ce desenul se produce numai cu m n'a liberă.

f) Aplicarea legilor și adevurilor geometrice la rezolvirea de probleme practice.

4. *Metodulu didacticu*¹⁾. Ac ș'a p te fi: *internu*, c ndu este cu privire la însirirea materialulu de invetiatu, și *externu*, c ndu se privescu la modulul împartășirii aceluia cu elevii. Metodulu *internu* forméza procesulu;  r' celu *externu* form'a invetiam ntulu. Se considerăm mai de aproape acestea două momente didactice sub raportulu geometriei.

a) *Procesulu*. Cu respectu la elevu este *dogmaticu* (comunicarea de a gata) *geneticu* (desvoltarea succesivă);  r' cu respectu la materialulu de invetiatu este *analiticu* (dela intregu la parti), seau *sinteticu* (dela parti la intregu) seau și *analitico-sinteticu*. C  ce procesu se se urm ze la invetiam ntulu geometricu, p na astadi metodistii nu au pututu conveni din deplinu. În generalu înse potemu reduce diversele procese întrebuintate la două. *Primulu* se radiema pre *împartirea geometriei în plani- și simetria*. După-ce adeca din privirea obiectelor reale și a celorlalte geometrice s'au desvoltatu intuițiunile de corp, facia, linia și punctu, se aduc înainte în s ru progresiv și totu în modu intuitiv mai  nt iu formele geometrice *plane* și apoi cele *sferice* (ale corpurelor) după feliturile lor însuriri și raporturi imprunutate. — După alu doilea procesu intregu invetiam ntulu geometricu se grup za pre l nga *corpurile geometrice*, cari după o alegere corespundătoare se punu spre privire unulu după altulu. La fia-care corp se privescu pre r ndu faciele, dangile, liniile, cornurile, punctele, unghiurile și figurile după numerulu, poziția, form'a și mărimea lor. Privirea ac ș'a se p te estinde și la însuririle formelor singuratic ce stau în raportu mai aproape cu corpulu primitu. La ambele procese  mbla cu

geometria m na în m na desenulu și calcularea mărimeilor respective. Procesulu se p te aplică cu succesu, c ndu cunoșciintele respective se predau numai că unu cursu pregătitoriu pentru invetiam ntulu geometricu științificu urmatoriu (că în școlile medii). În școl'a populară înse, unde este vorb'a de unu cursu geometricu închiatu, este de preferitu procesulu alu 2-lea, fiindu-că după ac ș'a materialulu geometricu se p te pertractă în cadrele cele înguste ale școlii primaria pre calea cea mai simplă și mai scurta. Ce corpuri se se  ee spre scopulu ac ș'a?  ra diferescu metodistii; așa d. e. *Zeller* începe cu piramid'a, *Gaster* cu unu modelu alu casei de locuitu, *Tobler* cu lenialulu, *Wedemann* cu cartea, *Kaselitz* și alții cu tabl'a, *Raumer* cu cristalele, *Sorey*, *Mocnik*, *Zizmann* etc. cu cubulu. Fiindu-c  corpulu ce-lu privim mai  nt iu, trebuie se fia c tu mai simplu — cu puține elemente felurite, și apoi acestea se fia f rte usioru de cuprinsu, se recom nda a începe cu *cubulu*. La ac ș'a privim faciele, dungele, cornurile și unghiurile și de ac  apoi pe r ndu în modu sinteticu punctulu, liniile, unghiurile și mai pre urma celelalte corpuri anume: prismele, cilindru, piramidele, conulu intregu și trunchiatu și globulu. *Procesulu d ra este analitico-sinteticu*.

c) Form'a cea mai potrivită a invetiam ntulu geometricu este ce'a *aretatoria* (deictic) incátu punem eleviloru spre privire corpuri, modele, figuri, și cea *întrebătoare*, aflătoare (erometrică euristica) într'u c tu elevii pre bas'a intuițiunii au se-și d e séma la întrebările potrivite ale invetatoriului.

II. *Midil ce de invetiam ntu*. Invetiam ntulu geometricu „intuitiv prin escelință” nici unu pasu nu se p te face f ra midilóce de infaciosiare. Loculu primu lu- ocupa corpurile aieva, seau încă nesce modele ale acestor'a;  r' în lips'a acestor'a desenulu chiaru și viu a celorlalte pertractatu. Cele mai necesare midilóce de infaciosiare suntu:

a) *Pentru școl'a*: 1. Ruda de mesuratu (de 1 m. cu împartire în deci- și centimetrii), 1 ruda de 1 dm. cu împartire în cm. și mm.; 1 sf ra de 10 m. (pentru mesuratu) pociumbi etc. — 1 m. cu împartire în dm.; 1 dm. cu împartire în cm.² 1 dm.² de lemn ce se p te desface; 1 dm.³ golu de asupr'a deschisu; *plumbina* și *libela* (pentru de a procur  școlariloru notiunea de verticalu și de orizontalu) circinu mare de lemn, linialu dreptu unghiularu, transporteru mare (din tinichea negr , baremu de 15 cm. la radiu), corpurile geometrice cele mai însemnate baremu în c te 2 esemplaria precum: cubulu, prism'a trei-, patru- și șesa-laterala, cilindru, piramide trei- și patru-laterale, conulu, piramid'a și conulu trunchiatu, globulu (ce se p te desface în două semigloburi) apoi vasa de tinichea, precum: litru, prisma, cilindru piramida și conu de asemenea basă și înaltime.

b) *Pentru m n'a școlariloru*: linialulu cu împartire metrică, treiunghiulu micu dreptu unghiularu, transporteru, circinu.

¹⁾ Este și metodu logic și istoric vede la Dr. G. A. Lindner o. c. pag. 528—530.

Nota. O parte mare din aparatele acestea le p \acute{o} te face invetiatoriulu insusi, si p \acute{o} te aret \acute{a} si scolariloru, cum se si le pregat \acute{e} sca din lemn, papiru argila, etc.¹⁾

(Va urm \acute{a}). V. Gr. Borgovanu.

Defectele principale ale educatiunii n \acute{o} stre populare si pedecile progresarei aceleia.

Desi in cele dou \acute{e} decenii din urma s'a facutu la noi, in interesulu promovarei educatiunii populare, p \acute{o} te mai multu c \acute{a} mai inainte in decursu de junetate de seculu, ori si mai bine; cu t \acute{o} te acestea staruintie nobile, cari se voru scrie cu mandria pre paginele istoriei culturale a natiunii n \acute{o} stre, mai suntu si acum defecte insemnate si pedeci, cari paralis \acute{e} za, dorere, multu mersulu regulatu alu acestei afacere at \acute{a} tu de importante. Si fiindu-c \acute{a} pretutindenea, at \acute{a} tu la poporele cele mai inaintate in cultura, c \acute{a} tu si la cele intrate numai de curundu pre cararea civilisatiunii, se pune unu pondu forte mare pre educatiunea poporulu, urm \acute{e} za, lucru naturalu, c \acute{a} si noi se ne ocupamu cu totu deadinsulu de ea. \acute{E} r' pun \acute{e} ndu umerulu spre a ajut \acute{a} mersulu, ce are se-lu percurga carulu educatiunii n \acute{o} stre populare, sentimu la fia care opintire din partea nostra, c \acute{a} aici nu merge cum se cade, pre c \acute{a} ndu din colu merge reu si numai unde si unde mai da si de terenu, pre care propasiesce cu o \acute{o} re care inlesnire. Sentindu deci greutatea cea mare, carea face inaintarea at \acute{a} tu de anevoi \acute{o} sa, jace in interesulu nostru alu toturoru, c \acute{a} se ne uitamu inainte, in dr \acute{e} pt'a si in st \acute{a} ng'a, \acute{e} r' ac \acute{e} st'a se o facemu c \acute{a} tu mai adese ori, pentru a observ \acute{a} pedecile acestei inaintari si astu-feliu a lucr \acute{a} pentru delaturarea loru.

Din aceste consideratiuni mi-am luat de tema: defectele principale a-le educatiunii n \acute{o} stre populare si pedecile progresarei aceleia.

1. In locul primu, credu c \acute{a} nu gresiescu, d \acute{e} ca punu: *nesciint'ia* si *indiferentismulu* poporulu agricultorulu. Nesciint'ia, acestu grosu si anevoi de petrunsu intunerecu, care este contrariulu a totu, ce se numesce lumina, se inpotrivesce cu cerbia slabutiiloru radie ale luminitieloru, ce se vedu respandindu-se ici si colu intr'o f \acute{o} rte mica departare. Acestea luminitie trebuiescu inmultite si poterea loru luminat \acute{o} ria potentiata, c \acute{a} ast-feliu ele se p \acute{o} ta d \acute{a} mai usioru peptu cu intunereculu, a carui'a domnia e de a-se restorn \acute{a} si inlocu \acute{i} cu ori ce pretiu. Nesciint'ia este obstacululu, care cu midiloce nesuficiente nici c \acute{a} ndu nu se v \acute{a} potea paralis \acute{a} , si cu at \acute{a} tu mai multu nu, pentruc \acute{a} ea-si are c \acute{a} sociu nedespartitu indiferentismulu, carele in urm'a firei s'ale selbatece, nepasat \acute{o} rie si inderetnice este totu at \acute{a} tu de puternicu si greu de invinsu c \acute{a} si balaurulu celu cu 12 capete.

¹⁾ In sc \acute{o} lele mai bine proviedute se potu procur \acute{a} de a gata (dela firm'a A. Pichlers Witve u. Sohn; Wien V. Margareten platz) cu pretiuri dela 5—50 fl. Doritoriloru le recom \acute{a} ndamu a cere mai \acute{a} nt \acute{a} tu catalogu (*»Lehr mittel-Katalog«*), ce se trimite gratisu ori cui, din care apoi si- p \acute{o} te alege celca trebuint \acute{o} se.

Nesciint'ia si indiferentismulu poporulu nostru, acestea hidre blastemate, cari lupta cu poteri uriasi in contra ori carui progresu, nu suntu inse productele acestui seculu, ele suntu ereditate din tempurile de grea urgia din trecutu, si c \acute{a} atari adencu inradecinate in firea sat \acute{e} nului. Ele suntu o cangrena pericul \acute{o} sa si vechia, pre care medicii s'au pusu deja c \acute{a} se o vindece; dar' sciint'ia loru, precum si cele alalte midiloce, ce ei folosescu, suntu neindestulit \acute{o} rie pentru o cura radicala. Tempulu deplinei vindecari este dara departe si folosindu-ne numai de midiloce paliative, avemu se ne tememu, c \acute{a} nu cumva de acestu reu se se mai lege si altele, de cari tempulu modernu a produsu in abundantia.

2. Unu inimicu mare alu omenimei, carele a datu si cu deosebire da astadi man'a cu nesciint'ia si indiferentismulu, a si inceputu a bate la usia, ma in unele case a si intratu, pregatindu ruin'a aceloru familii si asia facandu-le imposibila ori ce participare: „la obst \acute{e} sc'a fericire, la obstesculu venitoriu“. Iubitulu lectoru v \acute{a} sci, c \acute{a} acelu inimicu infioratoriu este: *miseri'a*, carea cresc \acute{a} ndu si luandu dimensiuni mai mari, din punctu de vedere culturalu si moralu, v \acute{a} fi originea a t \acute{o} ta reutatea, si anume:

3. Solutiunea invetiatoriulu poporulu, care in cele mai multe locuri e f \acute{o} rte neinsemnata, va reman \acute{e} stationara; \acute{e} r' invetiatoriulu, carele a primitu asupr'a s'a detorintiele impreunate cu chiamarea lui, v \acute{a} fi silitu, c \acute{a} si acum, se se ocupe in cea mai mare parte a tempulu, nu cu lucruri cultivatorie de spiritu, ci cu lucruri de c \acute{a} mpu si alte ocupatiuni fizice, pentruc \acute{a} astu-feliu se-si castige panea de t \acute{o} te dilete; de alta parte, fiindu at \acute{a} tu de reu platitu, v \acute{a} fi necesitatu a renunt \acute{a} si pre venitoriu dela midilocele cele mai indispensabile cultivarei proprie si prin urmare si celoru incredintiatu lui spre cultivare.

R. Simu.

Pendululu si orologiulu.

Prelegere practica din fisica.

(Dupa V. Suppan).

(Continuare).

Enumerati-mi intreb \acute{a} rilor cu cari vremu se fimu in chiaru!

1. Chiamarea pendululu este numai ace'a, c \acute{a} cu acel'a se pornimu seau se oprimu orologiulu?

2. Pentruc \acute{e} se schimba num \acute{e} rlu oscilatiuniloru prin mutarea disculu dela pendulu?

3. Accelereza-se oscilatiunile, d \acute{e} ca punemu pondu mai mare la orologiu?

4. Accelereza-se oscilatiunile, d \acute{e} ca punemu pondu (discu) mai micu la pendulu?

(P \acute{a} na ac \acute{e} l t \acute{e} ne pregatirea celoru de invetiatu; despre cele ce s'au d \acute{i} su pana ac \acute{e} l cop \acute{i} i si- potu face inchipuire ori pre bas'a esperientiei, ori pre bas'a celoru invetiate. Invetiarea propria d \acute{i} sa acum se incepe. Pentru usiorintia va fi consultu a pertract \acute{a} pre r \acute{e} ndu celca 4 intreb \acute{a} ri. Se observ \acute{a} mu bine si ace'a, c \acute{a} instructiunea nu sta din intreb \acute{a} ri si respunsuri singuratice. Trebuie se concedemu eleviloru,

că la fia-care întrebare se răspunda pre câtu se pôte de pre largu si in necsu).

Intrebarea I-a.

Gradulu alu II-lea. Omenii mai demultu nu cunoseău orologiele de astadi. Pâna pre la mijloculu seclului alu XVII-lea folosiău orologie de sôre, nesipu, apa (deca n'au fostu vorba despre atari orologie, se se descria) si cu rôte inse fâra pendulu. Orologiulu cu pendulu s'a inventatu de câtra olandesulu Huyghens prin seclulu alu XVII-lea. Se cercămu inainte de tôte, câ ôre pote-se folosi orologiulu fâra pendulu. Cum vomu face incercarea acést'a?

Esperimentulu 1. Departamu din orologiu anghir'a. Atunci rôtele si aretatôrele se misca continuu si fâra inctare, asia încâtu pondulu preste pucinu tîmpu trebue trasu susu.

Esperimentulu 2. Anghir'a o asiediamu éra-si la locu. Acumu misicarea e rupta; pondulu numai atunci pôte cadé pucinu, cându anghir'a este redicata de câtra pendulu. Maselele anghirei se acatia pre rendu in maselele rôtei.

Amu auditu si ace'a, câ fâra pendulu misicarea rôte-loru e disproporcionata. Se o vedemu acést'a experimentalu.

Esperimentulu 3. Anghir'a éra-si o departamu din orologiu; apoi suntem atenti la acceleritatea rôte-loru la inceputu si in urmau. Vedemu, câ rôtele si aretatôrele la inceputu se invêrtescu incetu, apoi din ce in ce mai iute. Atare orologiu, care aréta tîmpulu disproporcionatu, nu se pôte folosi. *Pendululu face uniformu misicarea mecanismulu orologiulu.*

Gradulu alu III-lea. Cum regulamu misicarea rôte-loru la masini, seau misicarea scriptiului ori a rôtei cu sulu? Pentru-ce nu folosimu si la aceste pendululu? Atari întrebări se potu pune atunci, deca a fostu deja vorba despre masinele anintite).

Se comparămu misicarea pondului, cu misicarea unui corpu, ce cade liberu: a) deca anghir'a e in orologiu; b) deca o anu departatu din orologiu. — Misicarea corpului, ce cade liberu, e uniformu accelerata, acceleritatea finale cresce in proportiune cu tîmpulu. Scimu pentru-ce. Gravitatiunea in fia-care secunda remâne ace'asi si pentru-câ corpu e impotentu. Misicarea pondului dela orologiulu cu anghira e uniforma, adeca pondulu in tîmpu egalu percurge cale egale. Inse deca departamu anghir'a, misicarea pondului vâ fi asemenea misicari corpului, ce cade liberu. Si asupr'a pondului va influintiă gravitatiunea si impotenti'a impreuna. Anghir'a fiindu-câ totu mereu opresce caderea pondului, nimicesce influinti'a impotentiiei.

Gradulu alu IV-lea. Chiamarea pendululu deci nu e numai ace'a, câ cu elu se pornimu seau se oprimu orologiulu, ci scopulu principalu alu lui este urmatoriulu:

Pendululu opresce misicaru rôte-loru si o face uniforma. Fâra pendulu misicarea rôte-loru si a pondului ar' fi uniformu accelerate. (Va urmă).

Avisu. In gradin'a gimnasiala din Blasiu se afla de vendutu altoi (mai alesu meri), si fragari. Pretiulu unui esemplariu din altoi e 30—40 cr. v. a. dupa marime; ér' a unui esemplariu din fragari e 10—15 cr. v. a.

Influinti'a solului din olurile cu flori.

Cându alegemu solu (pamentu) pentru olurile cu flori, trebue se ne aducemu aminte, câ ace'l'a are influintiua mare asupra sanitatei locuitoriloru din chili'a, unde se conserva florile. Este documentatu, cumcâ in natura pretutindinea se afla bacterii cu miile, in solu, aeru, apa etc; ma esperimentarile unora ne asecura, câ vietia vegetala nu e posibila fora bacterii de fermentatiune, priu urmare ori de unde vomu lua solu pentru olurile cu flori, ace'l'a va fi abundante in bacterii, numai câtu trebue se scimu si ace'a, câ nu tote micro-organismele suntu totu odata si causatorie de morburi. Deca solulu este infectatu de resturile unui individ, ce a suferitu de es. in tifusu, cholera seau dysenteria, atunci ace'l'a pote fi saturatu de organisme merunte causetorie de bóle, cari aflandu in solu impregiarari favoritorie, (temperatura receruta, materii nutritorie si umediela), se potu desvoltá si inmulti mai departe. In mediu usucatu bacteriele forte usioru se prepadescu si deca pentru olurile cu flori alegemu unu solu, carele mai multe ôre a fostu espusu arsitiei sôrelui si s'a usucatu pana la pulverisare, atunci probabila, câ cea mai mare parte din bacterii s'au nimieitu, mai alesu celea causetorie de morburi. Dar' se punemu, câ cu solulu sau luatulu si bacterii, de es. bacteriile tifusului. Acestea numai asia voru causá morburi, deca in ceva modu ajungu in organismulu omului, de es. prin inspiratiune; ér' in aeru numai asia potu ajunge bacteriele, deca solulu se pulverizeza meruntu, dar' acést'a nu ocura la solulu umedu si compactu din oluri; prin urmare aici n'avemu la ce ne teme de infectiune. Totusi nu trebue se fimu indiferenti facia de calitatea solului intrebuintiatu, ma recomandamu tuturor, se fia cu atentiune la alegerea solului, luandu-lu din unu locu curatu si nesuspectu.

(Rogare). Suscrisulu si-a propusu a descrie faun'a pesciloru din patria. Dreptuace'a, pentrucâ se-si pôta implini acestu propusu este de lipsa, se aiba la dispusetiune, in câtu va fi posibilu tôte speciele de pesci, ce se afla in patria, pentru ace'a cu tóta increderea se roga de toti acei civi ai patriei, cari lu-potu sprigini in acést'a întreprindere a sa, se aibe bonatate a tramite la adres'a (in Blasiu) suscrisulu diferitele specii de pesci, ce s'ar' aflá in apele de pre acolo. — Pescii simpliciter suntu a se pune in besica de poreu seau de vita tornându preste ei spirtu; besic'a se léga la gura si apoi se asiedia intr'o scatula. Totu odata se róga, câ se se insemue loculu, unde s'a aflatu pescele, si numele popularu alu acestui'a, va se dica cumu lu- uimesce poporulu. Portulu si alte spese le va suportá muzeulu gimnasiulu de aci, a carui proprietate voru deveni pescii*).

A. Uilacanu,
prof. de scient. natur.

*) Tôte foile sunt rogata a publicá acést'a.